

Generalitat de Catalunya

**PROTOCOL MARC D'ACTUACIONS CONTRA
EL MALTRACTAMENT A INFANTS I
ADOLESCENTS DE CATALUNYA**

Juliol 2017

Barcelona, 2017

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball, Afers Socials i Famílies
Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència
Paral·lel, 52
08001 Barcelona

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. Departament de Benestar Social i Família. Generalitat de Catalunya) i no se'n faci un ús comercial. No és permesa la transformació d'aquesta obra per generar una nova obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>

INDEX

ACORD GOV/97/2017, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya.	5
PROTOCOL MARC D'ACTUACIONS CONTRA EL MALTRACTAMENT A INFANTS I ADOLESCENTS DE CATALUNYA	7
1. INTRODUCCIÓ	7
2. OBJECTIUS	8
3. DESTINATÀRIS I ÀMBIT D'APLICACIÓ	8
4. MARC NORMATIU DE REFERÈNCIA	9
4.1. Internacional	9
4.2. Europea	9
4.3. Estatal	10
4.4. Catalana	10
5. PRINCIPIS GENERALS D'ACTUACIÓ	11
5.1. Dret dels infnts i adolescents	11
5.2. Principis Generals d'actuació	12
6. MARC TEÒRIC	12
6.1. Les necessitats de la infància	12
6.2. Maltractament a infants i adolescents: concepte i tipologies.	16
7. MESURES I ACTUACIONS GENERALS	24
7.1. Lluita contra el maltractament social: Mesures per garantir un nivell de benestar bàsic a tot infant i adolescent.	24
7.2. Promoció de la figura del Delegat de protecció contra el maltractament a infants i adolescents en els serveis o centres on es desenvolupin activitats organitzades amb infants i adolescents.	25
7.3. Desenvolupament de serveis unificats per l'atenció de les víctimes d'abús sexual infantil, generant espais específics i adequats per una intervenció coordinada en l'atenció, ajuda i tractament dels infants i adolescents víctimes d'abús sexual.	26
7.4. Desenvolupament de mesures específiques de difusió, formació i comunicació.	26
8. PAUTES GENERALS D'ACTUACIÓ DELS DIFERENTS DEPARTAMENTS	26
8.1. Detecció	26
8.2. Comunicació i avaluació inicial	27
8.3. Avaluació	34
8.4. Tractament i seguiment	37
8.5. Fitxes de notificació de situació de risc o desemparament infantil	39
ANNEX	40

ACORD GOV/97/2017, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya.

(publicat al DOGC núm. 7416 del 20 de juliol de 2017)

L'article 40.3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya estableix que els poders públics han de garantir la protecció dels infants, especialment contra qualsevol forma de maltractament.

De conformitat amb el que disposa l'article 83.1 de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, l'Administració de la Generalitat ha d'elaborar plans de col·laboració que garanteixin l'ordenació de les seves actuacions en la prevenció, l'assistència i la persecució del maltractament a infants i adolescents. Aquesta col·laboració ha d'implicar les administracions sanitàries i educatives, l'Administració de justícia, les forces i cossos de seguretat i els serveis socials.

D'acord amb l'article 83.2 de la Llei esmentada, per al desenvolupament dels plans a què fa referència l'apartat 1, el departament competent en infància i adolescència ha de promoure l'establiment de protocols que assegurin una actuació integral dels diferents serveis, departaments o administracions implicats en la prevenció i la detecció dels maltractaments a infants i adolescents.

Segons l'article 83.4, els protocols, a més d'establir els procediments que cal seguir, han de fer referència expressa a les relacions amb l'Administració de justícia i l'òrgan competent en matèria de protecció dels infants i els adolescents en els casos en què hi hagi la constatació o la sospita fonamentada de l'existència d'infraccions penals o es valori com a necessària l'adopció de mesures cautelars judicials o administratives.

Finalment, a l'article 83.5 s'estableix que els protocols elaborats han d'ésser aprovats mitjançant un acord del Govern.

Mitjançant l'Acord GOV/79/2016, de 14 de juny, es va aprovar el Protocol d'actuació entre el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i el Departament d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu. No obstant això, atès que l'atenció als infants i adolescents víctimes de maltractament implica altres departaments, cal adoptar un nou protocol per millorar la coordinació entre tots ells.

Per aquest motiu, un nou protocol amb mesures transversals ha estat impulsat per la Comissió Interdepartamental per a l'Impuls de la Protecció Efectiva davant els Maltractaments a Infants i Adolescents, creada per l'Acord GOV/65/2016, de 17 de maig.

A proposta de les persones titulars dels departaments de la Presidència, d'Ensenyament, de Salut, d'Interior, de Justícia i de Treball, Afers Socials i Famílies, el Govern

Acorda:

–1 Aprovar el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, que s'annexa a aquest Acord.

–2 Disposar la publicació d'aquest Acord al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, tret de l'annex, el qual es pot consultar a la web del Portal de la Transparència (<http://www.transparenciacatalunya.cat/>)

Barcelona, 18 de juliol de 2017

Per encàrrec de funcions (Decret 107/2017, de 14 de juliol, DOGC núm. 7412A, de 14.7.2017)

Víctor Cullell i Comellas
Secretari del Govern

PROTOCOL MARC D'ACTUACIONS CONTRA EL MALTRACTAMENT A INFANTS I ADOLESCENTS DE CATALUNYA

1. INTRODUCCIÓ

Tots som responsables del benestar de la nostra infància i adolescència. El maltractament a infants i adolescents és un problema social que no pot ni ha de ser eludit per ningú.

Els infants i els adolescents són subjectes de dret especialment vulnerables per estar en constant desenvolupament i dependre de la cura i atenció d'un adult pel seu benestar.

És en la infància i l'adolescència quan es produeix el desenvolupament físic, psicològic i social de les persones. En aquest sentit, la violència exercida contra els infants i els adolescents produeix un impacte immediat, però també un impacte a llarg termini, que pot tenir un caràcter permanent i afectar al benestar del futur adult i a la seva adaptació social.

En tota societat democràtica on la igualtat d'oportunitats en l'inici del cicle vital determina les trajectòries de les persones, és convenient identificar el maltractament i els efectes que comporten per als infants i els adolescents. Qualsevol mesura que aconsegueixi reduir el maltractament infantil, no tan sols representa una inversió essencial per als infants i adolescents, com a subjectes de dret en el present, sinó també per al futur benestar col·lectiu de tota la ciutadania.

Els arguments són molts: ètics relacionats amb l'edat (equitat), econòmics (increment productivitat i creixement econòmic) i polítics (millora de la cohesió i qualitat democràtica). Però un d'ells en particular és específic dels infants i els adolescents: les privacions temporals que experimenten els infants i els adolescents poden tenir en les seves capacitats futures i en les perspectives futures d'una nació.

Les intervencions i decisions polítiques que prenem avui determinaran si milers d'infants i adolescents catalans són capaços d'assolir tot el seu potencial o si es deixen enrere per afrontar un futur d'empitjorament de la desigualtat i la marginació. Per això, l'article 40.3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya estableix que els poders públics han de garantir la protecció dels infants, especialment, contra qualsevol forma de maltractament.

Aquest mandat és desenvolupa en els articles 8, 22.1.c), 81 i 83 de la Llei 14/2010, de 27 de maig. I així, l'article 83.1 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, concreta l'obligació de l'Administració de la generalitat <d'elaborar plans de col·laboració que garanteixin l'ordenació de les seves actuacions en la prevenció, l'assistència i la persecució del maltractament a infants i adolescents. Aquesta col·laboració ha d'implicar les administracions sanitàries i educatives, l'Administració de justícia, les forces i cossos de seguretat i els serveis socials.>. És aquesta obligació a la qual el Govern de la Generalitat de Catalunya dóna compliment amb el present document.

Aquest Protocol marc, pretén establir uns criteris bàsics, clars i homogenis per possibilitar un abordatge adequat del problema dels maltractaments a infants i adolescents.

Per aquest abordatge, és essencial millorar en la detecció dels casos de maltractament infantil, en els quals els infants o adolescents víctimes del diferents tipus de maltractament no solen denunciar o informar de la situació en la que viuen. Ells o les persones que tenen la seva tutela o guarda o els professionals que intervenen amb elles no solen denunciar o informar de la situació. En molts casos coneixen a la persona agressora o depenen d'ella, i també desconeixen els serveis o les persones a qui es poden dirigir per demanar ajuda o desconfien d'ells. O bé no poden per edat, per maduresa, per dependència,....

2. OBJECTIUS

L'objectiu d'aquest protocol marc és l'atenció dels infants i adolescents víctimes de qualsevol maltractament mitjançant una intervenció coordinada i eficaç dels departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya i, en la mesura possible de la resta d'Administracions i institucions competents en l'atenció dels drets i necessitats dels infants i adolescents, abordant tant la prevenció com la detecció, l'atenció i la recuperació.

Aquest protocol és l'instrument bàsic per garantir uns estàndards mínims en l'atenció dels infants i els adolescents víctimes de maltractament, amb independència del seu sexe, nacionalitat, discapacitat, condició social i ubicació territorial.

Els departaments directament implicats en aquesta coordinació són els competents en els següents àmbits: social, salut, educatiu, lleure, participació i esport, policial i judicial, execució penal i polítiques de dones.

Amb caràcter previ aquest Protocol marc, recull els textos normatiu bàsics que tothom ha de tenir l'obligació de conèixer, on s'indiquen les necessitats més bàsiques que tenen tots els infants i els adolescents i que s'ha d'aconseguir que estiguin cobertes i defineix el maltractament i les seves diferents formes, oferint criteris comuns i compartits per valorar la gravetat de la situació i la urgència del cas.

Després, aquest protocol fixa el conjunt de procediments que s'han de seguir per part dels departaments implicats en els diferents eixos d'intervenció, deixant l'aspecte de la prevenció per a un posterior desenvolupament:

- a- Detecció
- b- Comunicació
- c- Avaluació
- d- Tractament i seguiment

Sobre la Comunicació. Descriu el model de recollida de la informació, i les indicacions de com i a qui s'ha de comunicar o derivar la situació de possible maltractament detectada.

Per últim, aquest Protocol marc servirà de punt de partida amb altres protocols que es poden regular per algun dels següents motius:

- àmbits específics (senyaladament, però sense que suposi limitar d'altres: educació, serveis socials, sanitat, lleure, policia o justícia).
- formes de maltractament concretes que per la seva singularitat requereixin un tractament independent o afecten a una població concreta, com la violència masclista o per raó de discapacitat o diversitat funcional, la pobresa infantil o la malnutrició.

3. DESTINATÀRIS I ÀMBIT D'APLICACIÓ

En un primer nivell, el present protocol es dirigeix a tots els funcionaris de la Generalitat de Catalunya dels àmbits d'aplicació (social, educatiu, lleure, participació i esport, salut, mossos d'esquadra i justícia) que tenen l'obligació de conèixer-lo i aplicar-lo.

En un segon nivell, es dirigeix a tota la ciutadania, a tots professionals privats que desenvolupen la seva tasca en serveis relacionats amb la infància i l'adolescència, als equips tècnics de la Xarxa de Serveis d'Informació i Atenció a les Dones, als ens locals i als òrgans judicials com a proposta de bones pràctiques, però sense que tingui caràcter obligatori fora dels continguts que reproduïen normes jurídiques que els hi siguin d'aplicació.

4. MARC NORMATIU DE REFERÈNCIA

4.1. Internacional

- Convenció sobre els drets de l'infant de les Nacions Unides, aprovada per l'Assemblea General el 20 de novembre de 1989.

L'article 19 de la Convenció estableix el següent:

1. Els Estats membres han de prendre totes les mesures legislatives, administratives, socials i educatives apropiades per a protegir l'infant contra totes les formes de violència física o mental, lesions, abusos, abandonament o tracte negligent, maltractament o explotació, inclosos els abusos sexuals, físics o mentals, mentre està sota la tutela dels seus pares, tutors legals o de qualsevol altra persona que en tingui la tutela.

2. Aquestes mesures protectores, si cal, han d'incloure procediments efectius per a l'establiment de programes socials, amb la finalitat de donar el suport necessari a l'infant i als que en tenen la tutela, i també per a d'altres maneres de prevenir, detectar, informar, derivar, investigar, tractar i seguir els casos de maltractaments descrits més amunt, a més de les actuacions judicials, si fossin necessàries.

- Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat de les Nacions Unides de 13 de desembre de 2006.
- Les Observacions del Comitè de Nacions Unides de Drets del Nen, especialment les Observacions núm. 13 sobre "el dret del nen a no ser objecte de cap forma de violència", núm. 14 sobre "el dret de l'infant a que el seu interès sigui una consideració primordial", i núm. 12 sobre "el dret de l'infant a ser escoltat."

4.2. Europea

- Carta Europea dels Drets de l'Infant (DOCE núm. C241, de 21 de setembre de 1992).
- Conveni del Consell d'Europa per a la Protecció d'Infants contra l'Explotació i l'Abús Sexual, fet a Lanzarote el 25 d'octubre de 2007. (BOE núm. 274, de 12 de novembre de 2010).
- Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica del 2011.
- Declaració comuna del Parlament Europeu i del Consell sobre l'entabanament de menors amb finalitat sexual (DOOCE de 27 d'octubre 2011).
- Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell relativa a la prevenció i la lluita contra el tràfic d'éssers humans i protecció de les víctimes. Tant la directiva 2011/36/UE, com la directiva 2011/92/UE i la directiva 2012/29/UE han estat transposades a la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la Víctima del Delicte
- Directiva 2011/92/UE del Parlament Europeu i del Consell relativa a la lluita contra els abusos sexuals i explotació sexual dels menors i la pornografia infantil, aprovada el 13 de desembre de 2011. Aquesta directiva ha estat incorporada a la normativa interna de l'Estat espanyol per la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delicte.
- Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell de 25 d'octubre de 2012, per la qual s'estableixen normes mínimes sobre els drets, l'ajuda i la protecció de les víctimes dels delictes.
- Recomanació 2013/112/UE de la Comissió Europea de 20 de febrer de 2013, invertir en la infància: trencar el cicle de les desavantatges, relativa a l'organització i l'aplicació de polítiques de lluita contra la pobresa i l'exclusió social dels infants.

4.3. Estatal

- Llei d'Enjudiciament Criminal.
- Llei orgànica 19/1994, de 23 de desembre, de Protecció a Testimonis i Pèrits en Causes Criminals.
- Llei 35/1995, de l'11 de desembre, d'ajuda continua a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.
- Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal i les successives reformes.
- Llei 1/1996, de 10 de gener, d'Assistència Jurídica Gratuïta, modificada per Reial Decret Llei 3/2013, de 22 de febrer, que reconeix el dret a l'assistència jurídica gratuïta e immediata a tots els menors d'edat que siguin víctimes d'abús o maltractament, amb independència de l'existència de recursos per litigar (article 2.g).
- Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor.
- Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, de responsabilitat penal del menor.
- Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere.
- Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes.
- Llei Orgànica 27/2003, reguladora de l'Ordre de Protecció de les Víctimes en matèria de violència de gènere.

4.4. Catalana

- Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. L'article 40.3 de l'Estatut estableix que els poders públics han de garantir la protecció dels infants, especialment, contra qualsevol forma de maltractament.
- Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials.
- Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret a les dones a eradicar la violència masclista.
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.
- Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família.
- Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.
- Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil.
- Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.

5. PRINCIPIS GENERALS D'ACTUACIÓ

5.1. Dret dels infants i adolescents

- **Dret a un nivell bàsic de benestar.** Els infants i els adolescents tenen dret a que les seves necessitats bàsiques estiguin cobertes. (article 27 de la Convenció dels drets del l'infant; article 41 de la Llei 14/2010, de 27 de maig)

- **Subsidiarietat.** La família és la institució fonamental per la protecció dels infants i els adolescents. La intervenció de la societat i les institucions públiques per la protecció dels infants i els adolescents s'ha de produir quan els progenitors no poden o no volen protegir als seus fills, o quan ells són els causants del maltractament.

Per això, l'actuació pública ha d'anar dirigida a satisfer les necessitats dels infants i els adolescents de forma complementària a les famílies, per la qual cosa <han de proporcionar la protecció i l'assistència necessàries a les famílies perquè puguin assumir plenament llurs responsabilitats.> (article 15.2 de la Llei 14/2010, de 27 de maig,) i <han d'adoptar les mesures pertinents per a assegurar que els progenitors o les persones que tinguin la tutela o guarda d'infants o adolescents tinguin l'oportunitat d'oferir-los el nivell bàsic de benestar material que necessiten per a un desenvolupament integral adequat.> (article 41 de la Llei 14/2010, de 27 de maig,).

- **Interès superior de l'infant o l'adolescent com a consideració primordial.** (article 3 de la Convenció dels drets de l'infant; article 2 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener; i article 5 de la Llei 14/2010, de 27 de maig,)

S'ha de conèixer i s'ha d'aplicar l'Observació General núm. 14, de 29 de maig de 2013, del Comitè de Nacions Unides de Drets del Nen, sobre el dret de l'infant que el seu interès superior sigui una consideració primordial.

Aquest concepte es defineix des d'un contingut triple. D'una banda és un dret substantiu en el sentit que l'infant o l'adolescent tenen dret que, quan s'adopti una mesura que el concerneixi, s'hagin avaluat els seus millors interessos i, en cas que hi hagi altres interessos en presència, s'hagin ponderat a l'hora d'arribar a una solució. De l'altra, és un principi general de caràcter interpretatiu, de manera que si una disposició jurídica es pot interpretar de més d'una manera s'ha d'optar per la interpretació que respongui millor als interessos de l'infant o de l'adolescent. Per a més, en últim lloc, aquest principi és una norma de procediment.

En aquestes tres dimensions, l'interès superior de l'infant o de l'adolescent no és allò que un adult pugui considerar millor per ell, si no allò que assegura el respecte complet i efectiu de tots els seus drets, així com el seu desenvolupament integral.

- **Dret de l'infant i l'adolescent a ser oït i escoltat.** (article de la Convenció dels drets de l'infant, article 9 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener; i 7 de la Llei 14/2010, de 27 de maig)

S'ha de conèixer i s'ha d'aplicar l'Observació General núm. 12, de 12 de juny de 2009, del Comitè de Nacions Unides de Drets del Nen, sobre el dret de l'infant a ser escoltat.

Tot infant i adolescents té dret a ser oït i escoltat sense cap discriminació per edat, discapacitat o qualsevol altra circumstància, tant en l'àmbit familiar com en qualsevol procediment administratiu, judicial o de mediació en que estigui afectat i que condueixi a una decisió que incideixi en la seva esfera personal, familiar o social.

- **Dret a l'assistència jurídica gratuïta e immediata.** L'article 2.5.e de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, estableix que els infants i adolescents <han de gaudir del dret a l'assistència jurídica gratuïta en els casos legalment previstos> i concretament l'article 2.g de la Llei 1/1996, de 10 de gener, reconeix el seu dret a l'assistència jurídica gratuïta, sense necessitat d'acreditar la insuficiència de recursos per litigar a l'infant o adolescent víctima d'abusos o maltractament.

En aquest sentit, el Comitè dels drets del nen de les Nacions Unides en el punt 85 de la seva Observació núm. 13 també indica que *<L'infant o adolescent necessitarà representació lletrada adequada quan els tribunals i òrgans equivalents hagin d'avaluar i determinar el seu interès superior. En particular quan es sotmeti a un infant o adolescent a un procediment judicial o administratiu que comporti la determinació del seu interès superior, l'infant o adolescent ha de disposar de representació lletrada, a més d'un curador o representant de la seva opinió, quan pugui haver un conflicte entre les parts en la decisió.>*

- **Dret a la No-discriminació, Igualtat de tracte, l'equitat i la universalitat** en l'atenció dels infants i els adolescents víctimes de maltractament infantil, amb independència del seu sexe, orientació sexual, identitat sexual o expressió de gènere, nacionalitat, raça, discapacitat o ubicació territorial.

Aquest principi es recull en l'article 9 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, que ordena als poders públics *<identificar d'una manera activa els infants i els adolescents que, individualment o en grup, requereixen l'adopció de mesures protectores especials per a reduir o eliminar factors de discriminació>*.

Específicament, s'ha de treballar per la no discriminació de les dones menors d'edat, reconeixent el caràcter específic i diferenciat de la violència contra les dones menors d'edat com a violència masclista, i s'ha de garantir a les persones lesbianes, gais, bisexuals, transgènere o intersexuals (LGBTI) la protecció contra qualsevol tipus de violència o discriminació.

D'acord amb la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, els nens i les nenes i els i les adolescents tenen dret a créixer en equitat, sense patir cap discriminacions per raó de sexe i/o de gènere, i aquest principi té relació amb el model de societat que definim lliure de violència masclista, i amb l'accés a una escola coeducativa

5.2. Principis Generals d'actuació

- **Eficàcia i eficiència**, mitjançant l'adopció de les decisions al nivell que correspongui i en el moment apropiat per produir uns millors resultats. Immediatesa de les actuacions i especialització dels professionals.

- **Mínima intervenció necessària**.

- **Compliment de les garanties processals**, de la víctima i de la persona investigada, processada o acusada.

6. MARC TEÒRIC

6.1. Les necessitats de la infància

Per abordar el fenomen del maltractament a infants i adolescents s'ha de partir del punt de vista de l'infant o de l'adolescent i de les seves necessitats. La consideració a les necessitats amplia la percepció del maltractament, sovint limitat determinades formes de violència física, psíquica o sexual, i inclou totes aquelles situacions que, malgrat no tenir una implicació penal o policial evident, constitueixen des del punt de vista de l'infant o de l'adolescent una vulneració als seus drets que suposa un risc pel seu adequat desenvolupament personal.

Per aquest motiu és necessari identificar quines són les necessitats dels infants i els adolescents de Catalunya i les conseqüències que pot tenir el fet de que no siguin cobertes adequadament. Es a dir, com la insatisfacció d'aquestes necessitats són causa de les diferents formes de maltractament a infants i a adolescents, tant en l'àmbit interfamiliar com en els casos produïts en situacions extrafamiliars.

El maltractament és la inadequada satisfacció de les necessitats bàsiques dels infants i els adolescents, al igual que el bon tracte és l'adequada satisfacció d'aquestes necessitats bàsiques que té tot infant o adolescent.

La cobertura de les necessitats és responsabilitat de la família, com a primer agent socialitzador, sistema i nucli bàsic pel desenvolupament de la infància i l'adolescència. Les famílies han de tenir les competències parentals per tal de tenir cura, protegir i educar els seus fills/es, assegurant-se un desenvolupament suficientment sa. Les capacitats parentals fonamentals són la capacitat de vinculació amb els fills, l'empatia, els models de criança, la competència per crear un entorn lliure de violència, la capacitat de participar en xarxes socials i utilitzar recursos comunitaris, l'existència de xarxes familiars, socials i institucionals, etc.

Cal tenir en compte també, que les necessitats bàsiques són les mateixes durant tot el desenvolupament de l'infant i l'adolescent, però les seves característiques varien en les diferents etapes evolutives. En aquest sentit progenitors que poden ser capaços de satisfer les necessitats en una etapa poden no ser-ho en una posterior o no haver-ho estat en una anterior.

Per tal de garantir que gaudeixin d'un nivell adequat de benestar, s'han d'abordar les següents necessitats:

6.1.1. Necessitats de caràcter físic/biològic.

Aquestes necessitats fan referència a les condicions que s'han de complir per garantir la subsistència de l'infant o l'adolescent i un desenvolupament físic saludable.

Aquestes necessitats requereixen d'una supervisió i cura per part de l'adult per la seva satisfacció i les diferents formes de maltractament físic suposen un dany a la satisfacció adequada d'aquestes necessitats. Aquestes necessitats són les següents:

A- Alimentació:

- adequada alimentació de la mare durant l'embaràs i lactància;
- alimentació suficient, variada, distribuïda en el temps i adaptada a l'edat;
- higiene de l'alimentació,

B- Habitatge

- condicions de l'habitatge;
- vestits adequats a les condicions climàtiques
- higiene de l'habitatge,
- Organització de la casa segura: endolls detergents, electrodomèstics, instruments i eines, escales, finestres i mobles;

C- Higiene

- higiene corporal,
- higiene del vestit,
- higiene de l'entorn.

D- Son

- Ambient espacial protegit i silencis,

- Hàbits de son adequats: descans suficient segons l'edat, durant la nit, amb migdiades si el nen/a és petit.

E- Activitat física, exercici i joc

- llibertat de moviment en l'espai;
- espai estimulants amb objectes, joguines i altres infants o adolescents;
- contacte amb elements materials: aigua, terra, plantes, animals, etc.;
- passeigs, marxes, excursions, etc.

F- Protecció de riscos reals. Integritat física

- Supervisió i cura adequades a l'edat;
- Organització dels espais públics (ciutat, centre escolar...) segurs;
- Coneixement i control sobre les relacions dels infants i adolescents i el lloc on es troben;
- Circulació prudent i adequada protecció (cinturó de seguretat, utilització de cadires adaptades i homologades a la seva edat i pes).

G- Salut

- Vigilància de l'estat de salut
- Revisions adequades a la seva edat i estat de salut
- Control de vacunacions

6.1.2. Necessitats cognitives.

Són les condicions que s'han de donar perquè els infants i els adolescents puguin conèixer i estructurar les experiències del món que els envolta. També són aquells elements necessaris per l'adquisició de mecanismes de comunicació que el faran accessible als altres i, a la vegada, fer-se entendre als demés.

La satisfacció d'aquestes necessitats possibiliten el desenvolupament cognitiu òptim de l'infant o de l'adolescent, requereixen d'una supervisió i cura per part de l'adult per proporcionar una estimulació adequada, respostes adaptades al seu grau de comprensió, ajuda per l'adquisició de coneixements i garantir l'escolarització. Aquestes necessitats són les següents:

A- Estimulació sensorial:

- estimular els sentits;
- entorn amb estímuls: visuals, tàctils, auditius, etc.;
- quantitat, varietat i contingència d'estímuls;
- interacció lúdica en la família;
- estimulació lingüística.
- crear experiències d'aprenentatge.

B- Exploració física i social:

- contacte amb un entorn físic i social ric en objectes, joguines, elements naturals i personals;
- exploració d'ambients físics i socials;
- oferir <base de seguretat als més petits> en l'exploració de joguines, contextos i relacions noves,
- compartir exploració amb ells (els adults i els iguals),
- fomentar la confiança i la conducta autònomes.

C- Comprensió de la realitat física i social:

- escoltar i respondre de forma contingent a les preguntes;
- dir la veritat, ser honest.
- fer participar a l'infant o l'adolescent en el coneixement de la vida, el patiment, el plaer i la mort;
- visió positiva de la vida, les relacions i els vincles;
- transmetre actituds, valors i normes;
- tolerància amb discrepàncies i diferències: raça, sexe i orientació sexual, classe social, discapacitat o diversitats funcionals, nacionalitats, religions, etc.

6.1.3.Necessitats emocionals i socials:

Fan referència a les condicions que s'ha de complir per que els infants i els adolescents tinguin un desenvolupament afectiu adequat i saludable. També fan referència a els elements necessaris per l'adquisició d'estratègies d'expressió d'emocions i conductes d'interacció amb els altres.

Qualsevol tipus de maltractament, però especialment el maltractament emocional, l'abandonament i l'abús sexual, atempten directament contra la satisfacció d'aquestes necessitats.

Les necessitats emocionals i socials són les següents:

A- Seguretat emocional:

- Figura de vinculació incondicional: acceptació, disponibilitat, accessibilitat física i psicològica.
- resposta adequada a demandes i competència;
- acceptació del contacte íntim: tàctil, visual, lingüístic, etc.;
- transmissió d'afecte i comprensió de les demandes d'afecte;
- ajuda per comprendre i acceptar els diferents sentiments;
- capacitat de control, establint regularitats, ritmes i rutines durant el dia;
- afavorir l'acceptació positiva del propi cos;

- capacitat de protecció; per entendre, verbalitzar i reflectir els sentiments i emocions de l'infant o de l'adolescent, capacitat per posar-se en el seu lloc, interès per les seves emocions, interessos i opinions, existència de normes i límits clars, justos i comprensibles, reforç de les conductes i expressions adequades, fomentar la tolerància a la frustració;

- resolució dels conflictes amb moral inductiva: explicacions, exigències conforme a l'edat, coherències en exigències, possibilitat de revisió si l'infant o l'adolescent no està d'acord amb la decisió.

B- Xarxa de relacions socials

- relacions d'amistat i camaraderia amb els iguals: fomentar el contacte i interacció amb iguals en l'entorn familiar i en l'escola, temps de contacte, festes, dinars i estades amb iguals, etc.;

- continuïtat en les relacions;

- activitats conjuntes amb altres famílies amb fills/es;

- incorporació a grups o associacions infantils o juvenils.

C- Participació i autonomia progressiva:

- participació en decisions i en la gestió de tot allò que l'afecta i pot fer en favor de si mateix i dels altres en la família, escola i societat;

D- Sexuals:

- resposta a preguntes adaptades a la seva edat i curiositat,

- permissivitat de jocs i autoestimulació sexual;

- protecció d'abusos;

- Fomentar la igualtat i el respecte a les diferents orientacions sexuals.

E- Protecció de riscos imaginaris:

- escoltar, comprendre i respondre als seus temors: por a l'abandonament, rivalitat fraterna, por a la malaltia i a la mort;

- possibilitat d'expressar la por;

- evitar expressions i conductes que fomentin la por: violència verbal o física, discussions inadequades, amenaces verbals, pèrdues de control, incoherència en la conducta.

F- Interacció lúdica:

- interacció lúdica en la família amb els progenitors i altres parents;

- jocs amb iguals.

6.2. Maltractament a infants i adolescents: concepte i tipologies.

Definir el maltractament a infants i adolescents és complex.

- Bon tracte

Per **bon tracte** a la infància entenem les diferents manifestacions d'afecte, cura, criança, suport i socialització que reben els infants i adolescents de la seva família, grup social i de l'administració institucions, de tal manera que se'ls garanteixi comptar amb les condicions necessàries per a un adequat desenvolupament integral: afectiu, psicològic, físic, sexual, intel·lectual i social.

- Maltractament

La definició de maltractament infantil ha d'incloure allò que es fa (acció) i allò que es deixa de fer (omissió) o es realitza de forma inadequada (negligència); ha d'incloure allò que provoca a l'infant o l'adolescent un dany físic o psicològic i ha d'incloure allò que vulnera els seus drets o perjudica el seu benestar; i ha d'incloure allò que fan les persones (siguin adultes o menors d'edat, siguin familiars o no) i allò que causen les administracions (maltractament institucional).

Dit això, aquest protocol parteix de la següent definició de maltractament infantil :

Acció, omissió o tracte negligent, no accidental, que priva a l'infant o l'adolescent dels seus drets i del seu benestar, que amenaça o interfereix el seu ordenat desenvolupament físic, psíquic o social i els autors del qual poden ser persones, institucions o la pròpia societat.

Per la interpretació d'aquesta definició i tots els conceptes i criteris establerts en aquest protocol s'ha d'estar al que estableix **l'Observació general núm. 13 (2011), del Comitè de Nacions Unides de Drets del Nen, sobre "el dret del nen a no ser objecte de cap forma de violència"**.

El maltractament es una realitat complexa i múltiple pel que fa a les tipologies de maltractament. Des d'un punt de vista descriptiu i pràctic en la literatura acadèmica i en els diferents instruments normatius i de protocol·lització existeixen diverses classificacions del les tipus de maltractament que habitualment es poden presentar, categories que són un acord relativament arbitrari que depèn del moment i la cultura i que no són excloents.

Per part de l'Observació general núm. 13 (2011), s'enumeren les següents formes de violència: descuit o tractament negligent, violència mental, violència física, càstigs corporals, abús i explotació sexuals, tortura i tractament o penes inhumanes o degradants, violència entre infants, autolesions, l'exercici de violència (com la mutilació genital femenina o els matrimoni forçats) i la violència masclista respecte de la mare que condiona i representa un greuge també en la relació entre els fills i filles que en són també víctimes, violència en els mitjans de comunicació, violència mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació, violació dels drets de l'infant en les institucions i en el sistema.

Fonamentalment, pel que fa al moment present i aquest protocol el maltractament el classificarem des de les següents perspectives:

1. Segons el moment en el qual es produeix:

A- Maltractament Prenatal: quan el maltractament es produeix abans del naixement.<s'enten per maltractament prenatal la manca de cura del propi cos, conscient o inconscient, o la ingestió de drogues o substàncies psicotròpiques per part de la dona durant el procés de gestació, i també el produït indirectament al nadó per la persona que maltracta la dona en procés de gestació> (article 105.2.c de la Llei 14/2010, de 27 de maig)

B- Maltractament Postnatal: quan el maltractament es produeix durant la vida de l'infant o l'adolescent.

2. Per raó dels autors:

A- Maltractament en l'àmbit familiar: quan els autors del maltractament són familiars (biològics o no) de l'infant o l'adolescent.

En aquest context, els autors poden ser les persones que tenen atribuïda les funcions de protecció (potestat parental, tutela, guarda legal o de fet), la qual cosa col·loqui a l'infant o l'adolescent en una situació de desprotecció que obligui a intervenir, o pot estar produït per altres familiars (germans, oncles...).

Es defineix el maltractament infantil l'àmbit familiar com:

Qualsevol acció (física, sexual o emocional) u omissió no accidental en el tracte envers un infant o adolescent, per part dels seus progenitors o cuidadors, que l'ocasiona un dany físic o psicològic i que amenaça el seu desenvolupament tant físic com psicològic.

Aquest maltractament provoca una situació de desprotecció que d'acord amb els articles 102 i 105 Llei 14/2010, de 27 de maig, podem classificar com:

- Situacions de risc:

S'entén per situació de risc la situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar.

Són situacions de risc:

a) La manca d'atenció física o psíquica de l'infant o l'adolescent pels progenitors, o pels titulars de la tutela o de la guarda, que comporti un perjudici lleu per a la salut física o emocional de l'infant o l'adolescent.

b) La dificultat greu per a dispensar l'atenció física i psíquica adequada a l'infant o l'adolescent per part dels progenitors o dels titulars de la tutela o de la guarda.

c) La utilització, pels progenitors o pels titulars de la tutela o de la guarda, del càstig físic o emocional sobre l'infant o l'adolescent que, sense constituir un episodi greu o un patró crònic de violència, en perjudiqui el desenvolupament.

d) Les mancances que, pel fet que no poden ésser adequadament compensades en l'àmbit familiar, ni impulsades des d'aquest mateix àmbit per a llur tractament mitjançant els serveis i recursos normalitzats, puguin produir la marginació, la inadaptació o el desemparament de l'infant o l'adolescent.

e) La manca d'escolarització en edat obligatòria, l'absentisme i l'abandó escolar.

f) El conflicte obert i crònic entre els progenitors, separats o no, quan anteposen llurs necessitats a les de l'infant o l'adolescent.

g) La incapacitat o la impossibilitat dels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda de controlar la conducta de l'infant o l'adolescent que provoqui un perill evident de fer-se mal o de perjudicar terceres persones.

h) Les pràctiques discriminatòries, pels progenitors o titulars de la tutela o de la guarda, contra les nenes o les noies, que comportin un perjudici per a llur benestar i llur salut mental i física, incloent-hi el risc de patir l'ablació o la mutilació genital femenina i la violència exercida contra elles.

i) Qualsevol altra circumstància que, en el cas que persisteixi, pugui evolucionar i derivar en el desemparament de l'infant o l'adolescent.

- Situacions de desemparament:

Es consideren desamparats els infants o els adolescents que es troben en una situació de fet en què els manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a llur protecció efectiva calgui aplicar una mesura que impliqui la separació del nucli familiar.

Són situacions de desemparament:

a) L'abandonament.

b) Els maltractaments físics o psíquics, els abusos sexuals, l'explotació o altres situacions de la mateixa naturalesa efectuades per les persones a les quals correspon la guarda o que s'han portat a terme amb el coneixement i la tolerància d'aquestes persones.

c) Els perjudicis greus al nadó causats per maltractament prenatal. A aquests efectes, s'entén per maltractament prenatal la manca de cura del propi cos, conscient o inconscient, o la ingestió de drogues o substàncies psicotròpiques per part de la dona durant el procés de gestació, i també el produït indirectament al nadó per la persona que maltracta la dona en procés de gestació.

d) L'exercici inadequat de les funcions de guarda que comporti un perill greu per a l'infant o l'adolescent.

e) El trastorn o l'alteració psíquica o la drogodependència dels progenitors, o dels titulars de la tutela o de la guarda, que repercuteixi greument en el desenvolupament de l'infant o l'adolescent.

f) El subministrament a l'infant o l'adolescent de drogues, estupefaents o qualsevol altre substància psicotròpica o tòxica portat a terme per les persones a les quals correspon la guarda o per altres persones amb llur coneixement i tolerància.

g) La inducció a la mendicitat, la delinqüència o la prostitució per part de les persones encarregades de la guarda, o l'exercici de les dites activitats portat a terme amb llur consentiment o tolerància, i també qualsevol forma d'explotació econòmica.

h) La desatenció física, psíquica o emocional greu o cronificada.

i) La violència masclista o l'existència de circumstàncies en l'entorn sociofamiliar de l'infant o adolescent, quan perjudiquin greument el seu desenvolupament.

j) L'obstaculització pels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda de les actuacions d'investigació o comprovació, o llur falta de col·laboració, quan aquest comportament posi en perill la seguretat de l'infant o l'adolescent, i també la negativa dels progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda a participar en l'execució de les mesures adoptades en situacions de risc si això comporta la persistència, la cronificació o l'agreujament d'aquestes situacions.

k) Les situacions de risc que per llur nombre, evolució, persistència o agreujament determinin la privació a l'infant o l'adolescent dels elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat.

l) Qualsevol altra situació de desatenció o negligència que atempti contra la integritat física o psíquica de l'infant o l'adolescent, o l'existència objectiva d'altres factors que n'impossibilitin el desenvolupament integral.

B- Maltractament fora de l'àmbit familiar: quan els autors del maltractament no són familiars de l'infant o de l'adolescent o el grau de parentiu és molt llunyà i no tenen relacions familiars.

En aquest context, els autors poden ser persones adultes o altres infants i adolescents. El procediment d'actuació que s'ha de seguir en els casos de maltractament és diferent en funció

de ser un cas de maltractament en l'àmbit familiar que comporti una situació de desprotecció o de ser un cas de maltractament fora de l'àmbit familiar en una situació de protecció. En aquest segon cas, són els progenitors i/o tutors o guardadors legals els que tenen la responsabilitat de activar les actuacions que s'estableixen en la legislació aplicable i en aquest protocol.

C- Altres categories:

- **Institucional:** que és maltractament provocat per qualsevol legislació, programa, servei, actuació o procediment provenint dels poders públics o privats i de les seves actuacions, quan vulneren els drets bàsics dels infants o adolescents.
- **Social:** quan no es pot identificar un subjecte concret responsable del maltractament, però es donen una sèrie de circumstàncies externes a la vida dels progenitors i de l'infant o l'adolescent que impossibiliten una adequada atenció a l'infant o l'adolescent.

3. Per raó de l'edat de l'autor:

A- Maltractament per un adult.

B- Maltractament per un menor d'edat.

o **Presumpte autor menor de 14 a 18 anys.**

Si la persona és major de 14 i menor de 18 anys és d'aplicació allò previst per la Llei 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal del menor.

o **Presumpte autor menor de 14 anys.**

Pel que fa als menors de catorze anys la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, estableix el següent: <Quan l'autor dels fets que esmenten els articles anteriors sigui menor de catorze anys, no se li exigeixen responsabilitats d'acord amb aquesta Llei, sinó que se li aplica el que disposen les normes sobre protecció de menors que preveuen el Codi civil i altres disposicions vigents. El ministeri fiscal ha de remetre a l'entitat pública de protecció de menors el testimoni dels particulars que consideri necessaris respecte al menor, a fi de valorar la seva situació, i l'entitat esmentada ha de promoure les mesures de protecció adequades a les seves circumstàncies d'acord amb el que disposa la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener.>

La Llei 14/2010, de 27 de maig, articula la intervenció amb aquests menors de catorze anys que quan cometen infraccions penals queden exclosos del sistema de justícia penal juvenil i són derivats al sistema de protecció. En aquests casos, la Llei 14/2010, de 27 de maig, obliga a donar <resposta a la problemàtica complexa que planteja la remissió que els articles 3, 7, 9, 18, 27 i 33 de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors (LRPM), fan a les normes civils sobre protecció dels infants i els adolescents">(Preàmbul).

Concretament, és la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) qui mitjançant un <equip tècnic> (article 154.2 de la Llei 14/2010, de 27 de maig,) ha de por tar a terme aquesta intervenció, i procedir a l'elaboració d'un estudi psicològic i social de l'infant o l'adolescent a partir de les circumstàncies que constin en el testimoni que hagi remès el fiscal (Preàmbul) i a <valorar la possibilitat d'efectuar una activitat mediatadora amb la víctima> (article 154.2 de la Llei 14/2010, de 27 de maig,).

4. Per l'acció u omissió concreta que s'ha produït:

Amb caràcter general, per raó de l'acció u omissió concreta existeixen les següents quatre categories bàsiques:

- **Maltractament físic:** que és qualsevol acció no accidental que provoqui o pugui provocar als infants i adolescents danys físics o malalties.
- **Negligència:** que es produeix quan les necessitats bàsiques de l'infant o de l'adolescent no són ateses, de manera temporal o permanent.
- **Maltractament emocional:** que es produeix quan es provoca a l'infant o l'adolescent danys psicològics (menyspreu, insult, intimidació, discriminació...)
- **Abús sexual:** tota activitat imposada per un adult a un infant contra la qual té dret a la protecció del dret penal. També es considerarà abús les activitats sexuals imposades per un infant a un altre si el primer és considerablement major que la víctima o utilitza la força, les amenaces o altres mitjans de pressió. Les activitats sexuals entre infants no es consideraran abús sexual quan els infants superin el límit d'edat establert per l'estat part per a les relacions sexuals consentides (que a l'Estat espanyol és de 16 anys)

Formes específiques de maltractament que per la seva transcendència històrica i social en el moment present considerem necessari contemplar de forma específica són les següents:

- **Violència masclista:** d'acord amb l'article 3 de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, s'entén per violència masclista: <La violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloent-hi les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.>
- Les nenes i noies menors d'edat també poden ser víctimes de violència masclista. En aquest sentit, des de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, s'opta per emprar la denominació violència masclista perquè el masclisme és el concepte que defineix de manera més general les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones, siguin adultes o menors d'edat que, alhora, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat com a superior per alguns sectors de la societat. Les diverses manifestacions de la violència masclista són l'expressió més greu i devastadora de la cultura patriarcal, que no només destrueix vides, sinó que impedeix el desenvolupament dels drets, l'autonomia i la llibertat de les dones menors d'edat. Per això, les intervencions no poden tractar aquest problema social des d'una perspectiva falsament neutral, sinó que els instruments de transformació han de reconèixer aquesta realitat per eliminar les desigualtats socials que genera.

Per tant, cal tenir present també en els casos de maltractament a nenes o noies menors d'edat el **Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista de 30 d'abril de 2009**.

En aquest àmbit de la violència masclista inclouríem formes específiques com les següents:

- A- els matrimonis forçats** que és aquell matrimoni que es produeix sense el consentiment vàlid de com a mínim un dels contraents per la intervenció de terceres persones de l'entorn familiar que s'atorguen la facultat de decisió i pressionen perquè aquesta pràctica es produeixi. En aquest sentit destaquem el procediment de prevenció i atenció policial dels matrimonis forçats del Departament d'Interior, de l'any 2009 i del protocol d'actuació de l'ICD sota el lideratge de la Secretaria d'Immigració actualment hi treballen per la definició d'un protocol d'actuació.
- B- L'ablació o mutilació genital femenina.** La mutilació genital femenina (MGF) és el nom genèric donat a aquelles pràctiques que impliquen l'extirpació total o parcial dels genitals externs femenins o altres agressions als òrgans genitals de les dones per raons culturals, religioses o d'altres amb finalitat no terapèutica. En aquest sentit, cal seguir el **Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina del Departament**

d'Acció Social i Ciutadania, desembre de 2007. En aquests moments l'ICD sota el lideratge de la Secretaria d'Immigració treballa per l'actualització del Protocol i l'articulació territorial de les Taules de Mutilació Genital Femenina dins dels Circuits d'abordatge de les Violències.

- **Tràfic d'éssers humans.** El Protocol per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones, especialment dones i nens subscrit a Palerm el 2000, i que complementa la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional, defineix el tràfic d'éssers humans com «la captació, el transport, el trasllat, l'acolliment o la recepció de persones, recurrent a l'amenaça o a l'ús de la força o altres formes de coacció, al rapté, al frau, a l'engany, a l'abús de poder o d'una situació de vulnerabilitat o a la concessió o recepció de pagaments o beneficis per obtenir el consentiment d'una persona que tingui autoritat sobre una altra, amb finalitats d'explotació. Aquesta explotació inclou, com a mínim, l'explotació de la prostitució aliena o altres formes d'explotació sexual, els treballs o els serveis forçats, l'esclavatge o les pràctiques anàlogues a l'esclavatge, la servitud o l'extracció d'òrgans».

Cal seguir el **Protocol de Protecció de les Víctimes de Tràfic d'Éssers Humans a Catalunya de 17 d'octubre de 2013** que en el seu punt 9 contempla les actuacions específiques en cas de víctimes menors d'edat i la resta d'instruments com el Capítol IV sobre Menors estrangers en situació de risc: mesures de prevenció de la tracta d'éssers humans i contra la utilització de menors del Protocol Marc sobre determinades actuacions en relació amb els Menors Estrangers No acompanyats publicat per Resolució de 13 d'octubre de 2014 (BOE núm. 251 de 126 d'octubre de 2014).

En aquest punt, quant és tracta d'una noia menor, és imprescindible que els recursos d'atenció a la infància i adolescència es coordinin i treballin conjuntament amb els recursos especialitzats amb l'abordatge de tràfic d'éssers humans amb l'objectiu de garantir i facilitar un procediment adient per abordar les conseqüències d'aquest fenomen degudament.

- **Discriminació per raó d'orientació sexual identitat de gènere o expressió de gènere.** Cal tenir present especialment la Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia, pel que fa als infants i els adolescents.
- **Maltractaments que afecten a infants i adolescents amb discapacitat.** Cal tenir present especialment en aquest punt la Convenció Internacional sobre els drets de les Persones amb Discapacitat i el seu protocol facultatiu aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 13 de desembre de 2006 que en el seu article 7 estableix que <Els estats part han de prendre totes les mesures necessàries per assegurar que tots els nens i les nenes amb discapacitat gaudeixin plenament de tots els drets humans i llibertats fonamentals en igualtat de condicions amb els altres nens i nenes.> I en el seu article 16 estableix que <Els estats part han d'adoptar totes les mesures de caràcter legislatiu, administratiu, social, educatiu i d'una altra índole que siguin pertinents per protegir les persones amb discapacitat, tant en la seva llar com fora d'aquesta, de totes les formes d'explotació, violència i abús, inclosos els aspectes relacionats amb el gènere" i que "els estats part han d'adoptar també totes les mesures pertinents per impedir qualsevol forma d'explotació, violència i abús, i han d'assegurar, entre d'altres, que hi hagi formes adequades d'assistència i suport que tinguin en compte el gènere i l'edat per a les persones amb discapacitat i els seus familiars i cuidadors, fins i tot han de proporcionar informació i educació sobre la manera de prevenir, reconèixer i denunciar els casos d'explotació, violència i abús. Els estats part han d'assegurar que els serveis de protecció tinguin en compte l'edat, el gènere i la discapacitat.>
- **Maltractament mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació.** Amb formes com el ciberassetjament: Quan un menor d'edat és maltractat repetida i al llarg del temps per part un o més menors d'edat mitjançant l'ús d'eines tecnològiques. En el cas dels centres educatius cal aplicar el **Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront el ciberassetjament entre iguals del Departament d'Ensenyament.**

5. Segons la intensitat o gravetat podem distingir els següents graus de maltractament:

A- Maltractament lleu o moderat: la situació no és urgent ja que existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que es poden abordar en l'entorn socio-familiar de l'infant o de l'adolescent. En cas de maltractament intrafamiliar no és necessària la separació de l'infant o de l'adolescent de la família i la intervenció es realitza des dels serveis on s'ha realitzat la detecció i/o des dels serveis socials bàsics. En els casos de violència masclista, la intervenció s'ha de produir d'una manera integral i en el cas de en el cas de violència en l'àmbit de la parella s'ha contemplar conjuntament a l'infant o l'adolescent i a la mare víctima d'aquesta violència.

B- Maltractament greu: La situació és urgent perquè existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que posa en perill la integritat i el benestar de l'infant o l'adolescent.

En cas de maltractament intrafamiliar és necessària la intervenció dels serveis socials especialitzats i valorar l'adopció de mesures de separació i protecció a l'infant o l'adolescent.

S'haurà de tenir en compte el risc per a la salut mental de l'infant o de l'adolescent, la seva integritat moral i el desenvolupament de la seva personalitat deguda al maltractament emocional continuat o a la manca de cura greu i crònica de les seves necessitats afectives o educatives per part de progenitors, tutors o guardadors.

En els supòsits de violència masclista en l'àmbit de la parella, les actuacions estaran orientades a garantir l'ajuda necessària per procurar la permanència dels infants i els adolescents amb la seva mare, així com la seva protecció, atenció especialitzada i recuperació.

En tots aquests casos caldrà valorar de forma especial si l'infant o l'adolescent té alguna discapacitat.

Per definir la gravetat del maltractament es tindrà en compte la freqüència i la intensitat dels indicadors i el grau de vulnerabilitat de l'infant o de l'adolescent.

Per valorar la vulnerabilitat de l'infant o de l'adolescent s'han d'avaluar els següents factors:

- Cronicitat i freqüència del maltractament.
- Accés de l'autor a l'infant o l'adolescent.
- Característiques i condicions en las que es troba l'infant o l'adolescent.
- Relació entre l'agressor i l'infant o l'adolescent.
- Si l'infant o l'adolescent té alguna discapacitat.
- Les característiques dels progenitors o guardadors principals
- Les característiques de l'entorn familiar.
- L'existència o no de demandes prèvies d'ajuda i qui, quan i com es varen atendre.

Tanmateix, per valorar la urgència de la intervenció s'han de tenir en compte, bàsicament, el dos paràmetres següents:

- Determinar la **gravetat** tenint en compte el tipus de lesió i el nivell de vulnerabilitat de l'infant o l'adolescent.

- Determinar la **probabilitat** que el maltractament es torni a repetir, tenint en compte la cronicitat i la freqüència, l'accessibilitat de l'agressor, les característiques de comportament de l'infant o l'adolescent, el tipus de relació del guardador principal amb l'infant o l'adolescent, les característiques dels progenitors i de l'entorn familiar.

7. MESURES I ACTUACIONS GENERALS

7.1. Lluita contra el maltractament social: Mesures per garantir un nivell de benestar bàsic a tot infant i adolescent.

Cal mantenir la lluita contra la pobresa i la inclusió social en la infància i l'adolescència com a marc prioritari d'actuació dels plans i actuacions del Govern i dels diferents Departaments.

Les circumstàncies vitals pròpies de la infantesa i l'adolescència conformen una etapa en la qual la persona encara no disposa dels mecanismes suficients de protecció i defensa dels seus interessos i les seves necessitats, circumstància que fa d'aquesta etapa vital una de les que presenta, en termes de vulnerabilitat, més risc i on l'impacte de la pobresa té efectes més negatius a llarg termini.

El sistema de protecció comença des de la mateixa família que és el nucli bàsic d'assistència als menors d'edat i la seva protecció està reconeguda tant a nivell internacional com nacional. És per això, que la institució jurídica central per a la protecció a la infància i l'adolescència és la potestat parental que deriva de la filiació jurídicament establerta, i que és una funció atribuïda als progenitors per la llei en l'exercici de la qual han de proporcionar als seus fills les condicions de vida necessàries per al seu desenvolupament integral (veure article 236-1 a 32 del Codi civil de Catalunya, i 37.1 i 2 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència).

En l'exercici d'aquesta funció, els progenitors tenen dret a rebre, per part de les administracions públiques, l'ajuda necessària perquè puguin assumir la seva responsabilitat (veure article 18 de la Convenció i articles 12, 37.3 i 4 i 41 de la Llei 14/2010).

La pobresa infantil és el resultat de l'acumulació d'un conjunt de factors que afecten les famílies, com la pèrdua de la feina i/o la caiguda de les rendes familiars que exposen els infants i els adolescents a experiències d'adversitat econòmica i social en diferents moments, en la mesura que es vulnerabilitza el seu primer nivell de protecció.

La Recomanació 2013/112/UE, invertir en la infància: trencar el cercle de desavantatges, considera que els infants que creixen en situació de pobresa tenen més probabilitats de patir exclusió social i problemàtiques de salut en el futur. Trencar el cercle de desavantatges durant els primers anys de vida i fer inversions en infància mitjançant un enfocament preventiu, permet reduir el risc de pobresa i exclusió social.

La prevenció més eficaç, segons aquesta Recomanació, s'aconsegueix mitjançant el desenvolupament d'estratègies integrals adreçades a les famílies, fonamentades a donar suport a la participació del pare al mercat laboral, en l'accés als recursos adequats i a serveis assequibles i de qualitat, i a garantir els drets dels infants a participar.

El Pacte per a la Infància a Catalunya, signat el juliol del 2013, estableix les línies de treball següents:

- Implementar polítiques preventives i proactives, de caràcter estructural i transversal, que garanteixin el desenvolupament de l'infant en el seu medi, en un entorn socioafectiu segur, capaç de cobrir les seves necessitats, que li faciliti l'accés a l'educació, a la salut, a l'habitatge, i el capaciti per a la vida adulta en igualtat d'oportunitats.
- Identificar i analitzar els entorns i els territoris més vulnerables i desplegar-hi plans integrals d'actuació intensiva i sostinguda per a la infància.
- Desenvolupar programes comunitaris de suport integral a les famílies amb vulnerabilitat social amb la implicació del moviment associatiu, veïnal i del lleure educatiu.
- Impulsar actuacions preventives i d'inclusió des de la perspectiva territorial que reforcin les xarxes familiars, les noves xarxes socials i les comunitàries.

- Promoure la participació dels infants, les famílies, els agents socials i la comunitat en l'articulació de les polítiques transversals i de les actuacions que garanteixin el desenvolupament integral de l'infant i l'adolescent.

També cal complir i treballar en la línia marcada pel **Protocol per a la detecció i seguiment de situacions de dificultat en l'alimentació d'infants i adolescents**, de juliol de 2013, entre els Departaments de Benestar Social i Família i d'Ensenyament.

7.2. Promoció de la figura del Delegat de protecció contra el maltractament a infants i adolescents en els serveis o centres on es desenvolupin activitats organitzades amb infants i adolescents.

Es promourà mitjançant mesures organitzatives i formatives que es creï la figura, com a mínim, d'un Delegat de protecció contra el maltractament als serveis o centres educatius, d'atenció residencial a infants i adolescents en situació de desemparament, de lleure, esport i en general qualsevol altre servei públic o privat que tingui per objecte portar a terme activitats organitzades amb infants i adolescents.

El Delegat de protecció contra el maltractament haurà de ser una persona amb formació específica sobre els maltractaments a infants i adolescents i coneixedora experta dels protocols contra el maltractament existents, ha de comptar amb els respecte i confiança dels professionals i usuaris del servei, ha de ser discreta i coneixedora de les normes sobre confidencialitat, ha de ser propera als infants i adolescents, coneixedora del servei i amb especial sensibilitat i capacitat per comunicar-se amb els infants i adolescents.

La formació mínima que el Delegat de protecció contra el maltractament a infants i adolescents haurà de tenir serà de 50 hores sobre maltractament a infants i adolescents. Aquesta formació haurà de contemplar a les persones amb discapacitat, la violència masclista i la identificació dels infants i els adolescents que, individualment o en grup, requereixen l'adopció de mesures protectores especials per a reduir o eliminar factors de discriminació. També incorporarà el treball amb els circuits de detecció, comunicació, intervenció, tractament i seguiment establerts en els protocols generals i particulars d'aplicació.

Per aquest delegat es proposen les següents funcions:

- Ser el professional referent del servei o centre amb qui s'ha de contactar davant de qualsevol indici de maltractament.
- Assessorar a la direcció i professionals del servei o centre davant de qualsevol indici de maltractament sobre com intervenir i a qui, que i com informar.
- Fer un seguiment dels casos detectats.

Els diferents Departaments que tinguin responsabilitats sobre aquests serveis (lleure, esports, centres d'esbarjo en general, protecció i atenció a la infància...) establiran plans per la implantació d'aquesta figura.

Pel que fa el Departament d'Ensenyament, les funcions que s'atribueixen a aquest Delegat són exercides per a tot el personal docent, fins i tot, per tot el personal d'atenció no educativa dels centres. El Protocol d'actuació entre els Departaments de Treball, Afers Socials i Famílies i d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, que en el seu apartat 8.1, que porta per títol "detecció de maltractaments", menciona expressament (tercer paràgraf): "en el moment que el mestre o professor observa o detecta que l'infant o adolescent presenta dificultats que poden estar incidint desfavorablement en el seu desenvolupament, vehicula l'intercanvi d'informació amb els pares, tutors legals o guardadors per poder analitzar el que està passant des d'una perspectiva més global i n'informa el director, que és l'encarregat de valorar la situació i dur a terme les actuacions i derivacions oportunes indicades en el present protocol".

7.3. Desenvolupament de serveis unificats per l'atenció de les víctimes d'abús sexual infantil, generant espais específics i adequats per una intervenció coordinada en l'atenció, ajuda i tractament dels infants i adolescents víctimes d'abús sexual.

La intervenció i lluita contra el maltractament infantil requereix de programes i serveis més amplis en els diferents àmbits. En aquest sentit, complementari a aquest protocol és tot allò que es desenvolupi en compliment de l'Acord de Govern 65/2016 pel qual es crea la Comissió per a l'impuls de la protecció efectiva davant els maltractaments a infants i adolescents i s'aproven mesures específiques en aquesta matèria i que estableix la necessitat de crear una unitat integrada d'atenció als infants i adolescents víctimes d'abusos sexuals que incorpori, com a mínim, professionals del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, el Departament de Justícia, el Departament d'Interior, el Departament de Salut i Departament d'Ensenyament.

7.4. Desenvolupament de mesures específiques de difusió, formació i comunicació.

Cal preveure el desenvolupament de formació específica pels professionals dels diferents àmbits i la inclusió en els currículums universitaris de les professions relacionades.

S'ha de millorar l'atenció i la difusió de la línia telefònica europea d'ajuda als infants i als adolescents **116 111**, com a línia bàsica d'informació, assessorament i comunicació davant els maltractaments a infants i adolescents.

S'ha de vetllar perquè els mitjans de comunicació ofereixin un tractament adequat de les notícies sobre maltractament a infants i adolescents, per la qual cosa cal aplicar el **Manual d'Estil per a Mitjans de Comunicació, de març de 2014** i desenvolupar mesures i eines concretes per sensibilitzar als professionals dels mitjans de comunicació sobre el maltractament infantil.

El servei d'atenció permanent del 900 900 120 contra la violència masclista és gratuït i confidencial i funciona tots els dies de l'any, durant les 24 hores del dia. S'hi pot accedir per telèfon i correu electrònic, i atén les demandes relacionades amb qualsevol forma de situació de violència contra les dones com peticions d'informació de dones que viuen situacions de violència, sobre els recursos existents a Catalunya en matèria d'assistència a la violència contra les dones, sol·licituds d'assessorament sobre possibles actuacions a realitzar davant una situació de violència contra les dones, procedents de particulars i/o professionals.

La línia 900 900 120 també actua en els casos d'activació del Servei d'intervenció en crisis greus en l'àmbit de la violència masclista (24h / 365 dies a l'any), procedent de qualsevol Ajuntament i Consell Comarcal, amb el previ consentiment de la dona agredida o del seu entorn familiar.

8. PAUTES GENERALS D'ACTUACIÓ DELS DIFERENTS DEPARTAMENTS

8.1. Detecció

La detecció és la primera condició per poder intervenir en els casos de maltractament infantil i adolescent i així poder oferir ajuda a l'infant o l'adolescent i a la seva família.

És imprescindible vehicular la capacitat de detectar al fet de tenir competència per poder fer una primera contenció i, seguidament, una correcta derivació. Per evitar la violència institucional és imprescindible que la primera atenció i la vinculació terapèutica i de recuperació es realitzi al recurs més especialitzat.

La detecció ha de ser el més precoç possible per evitar conseqüències més greus a l'infant o l'adolescent i per incrementar les possibilitats d'èxit de la intervenció, tractar les seqüeles i evitar la reiteració.

Les fonts de detecció són:

- La família i la població en general.
- Professionals que estan en contacte amb l'infant o l'adolescent (educadors, treballadors socials, policies, personal de salut, monitors...). Els professionals han de tenir possibilitat de recorregut professional, és a dir assistència i acompanyament per part de persones expertes en tot moment que els assisteixin respecte de les seves sospites i sobre quina és l'actuació més adequada i menys invasiva respecte del nen, o nena.

En el primer cas, és important que la família i els ciutadans disposin i coneguin els serveis d'assessorament i les formes de comunicació i que tinguin uns coneixements bàsics sobre els indicadors de maltractament infantil, amb l'objectiu de què puguin estar sensibilitzats respecte a la naturalesa del problema i que puguin identificar casos potencials o reals de maltractament infantil.

En el segon cas és necessari que els professionals els àmbits específics (social, educatiu, sanitari, policial, lleure, esport...) tinguin coneixements suficients sobre indicadors de risc i de protecció.

Cada àmbit ha d'establir el seu protocol intern sobre com detectar els maltractaments a infants i els adolescents.

Àmbits claus en la detecció de possibles maltractaments infantils són els centres escolars, els espais de lleure, participació i esport, centres d'assistència primària, hospitals, etc.

En qualsevol cas, és obligatori pels professionals dels àmbits de serveis socials, salut, ensenyament, i policial conèixer i aplicar els llistats d'observacions, indicadors i factors de risc i protecció que s'han desenvolupat segons el mandat establert en l'article 79 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, mitjançant l'Ordre BSF/331/2013, de 18 de desembre, del Departament de Benestar Social i Família, amb l'objectiu de facilitar i promoure la identificació d'aquests indicadors i factors i la valoració consegüent de la situació de l'infant o l'adolescent.

Aquests llistats i els instruments tecnològics que els acompanyen estan dirigits a tots o a determinats àmbits (serveis socials, salut, educació, policial) i de manera especial estan orientats per valorar el maltractament intrafamiliar i la violència masclista.

8.2. Comunicació i avaluació inicial

La detecció i la notificació són dos conceptes indissolubles atès que la detecció es la primera condició per poder intervenir i possibilitar l'ajuda a l'infant o l'adolescent maltractat i a la seva família. Però perquè aquest procés sigui adequat, és imprescindible vehicular la capacitat de detectar al fet de tenir competència per poder fer una primera contenció i una correcta derivació; per evitar la violència institucional és imprescindible que la primera atenció i la vinculació terapèutica i de recuperació es realitzi al recurs més especialitzat.

Els professionals han de tenir possibilitat de recorregut professional, és a dir assistència i acompanyament per part de persones expertes en tot moment que els assisteixin respecte de les seves sospites i sobre quina és l'actuació més adequada.

La comunicació és la transmissió de la informació referent a un infant o un adolescent suposadament maltractat i de qui ha informat. I és una obligació legal del ciutadà i del professional i s'ha de fer en tots els casos. Cal facilitar als ciutadans la possibilitat de comunicar els casos de possible maltractament que conegui.

Cada àmbit d'actuació ha d'establir el seu protocol intern sobre com comunicar els maltractaments a infants i els adolescents.

8.2.1. Comunicació per part de la ciutadania

Els ciutadans han de conèixer la seva obligació legal de denunciar i/o comunicar tot cas de maltractament a infants i adolescents que coneguin. Les normes que estableixen aquesta obligació són les que recull L'article 259 de la Llei d'enjudiciament criminal, l'article 450 del Codi Penal, l'article 13.4 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, i l'article 100 de la Llei 14/2010, de 27 de maig.

L'administració ha de garantir la confidencialitat de la identitat de la persona que porta a terme la comunicació a què fa referència l'apartat anterior. És important que els ciutadans disposin i coneguin les formes de comunicació.

Per facilitar la comunicació dels ciutadans existeix la línia telefònica d'ajuda a la infància 116 111 que s'integra en el Servei d'Infància Respon. S'ha de promoure el coneixement de la línia d'ajuda a la infància a tots els ciutadans i, molts especialment, a tots els infants i adolescents.

En la mateixa línia i respecte de la violència masclista existeix un servei específic i especialitzat el telèfon 900 900 120 que coneix la xarxa de recursos específics respecte de l'abordatge de la violència masclista i que en cas de risc activa el servei d'emergències i que també assessora professionalment davant de situacions de violència masclista a tota la ciutadania i, molts especialment, a totes les nenes i les adolescents.

En tot cas, qualsevol persona pot formular denúncia dels casos detectats davant dels cos policial PG-ME, o del jutjat de guàrdia corresponent.

8.2.2. Comunicació per part d'un professional

Els professionals han de conèixer la seva obligació legal de denunciar i/o comunicar tot cas de maltractament infantil que coneguin. Als preceptes generals dels ciutadans ja esmentats cal afegir els següents:

L'article 262 de la Llei d'enjudiciament criminal que estableix el següent:

<Els qui per raó del seu càrrec, professió o ofici tinguin notícia d'algun delictes públic estan obligats a denunciar-lo immediatament al Ministeri Fiscal, al tribunal competent, al jutge d'instrucció i, si no n'hi ha, al municipal o al funcionari de policia més pròxim al lloc, si es tracta d'un delictes flagrant.>

L'article 100.3 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, que estableix el següent:

<tots els professionals, especialment els professionals de la salut, els serveis socials i de l'educació, han d'intervenir obligatòriament quan tinguin coneixement de la situació de risc o de desemparament en que es troba un infant o adolescent, d'acord amb els protocols específics i en col·laboració i coordinació amb l'òrgan de la Generalitat competent en matèria de protecció dels infants i els adolescents. Aquesta obligació inclou la de facilitar la informació i la documentació que calgui per a valorar la situació de l'infant o l'adolescent.>

Els articles 158.f), 159.b) de la Llei 14/2010 tipifiquen com infracció greu o molt greu l'incompliment de l'obligació prevista en l'article 100.3 quan aquest incompliment perllonga la situació de desprotecció.

La comunicació a la PG-ME per part de la DGAIA del coneixement de l'existència d'un fet delictiu es farà seguint el que estableix el protocol bilateral de coordinació entre ambdós organismes.

8.2.3. Particularitats per àmbits:

8.2.3.1. Particularitats en l'àmbit social.

Si els serveis socials bàsics tenen coneixement d'un possible maltractament infantil intrafamiliar en les famílies amb les que estan treballant o mitjançant un ciutadà, han d'aplicar l'eina de cribatge i quan d'acord amb la valoració efectuada consideren la necessitat de protecció immediata ho han de comunicar a la DGAIA.

D'acord amb l'Ordre BSF/331/2013, de 18 de desembre, els destinataris de les llistes d'indicadors per detectar situacions de risc i de desemparament són els professionals del sistema de serveis socials bàsics.

Aquests llistats es recullen en l'eina de cribatge i estan orientats específicament per valorar inicialment el maltractament intrafamiliar.

Nivells de gravetat, situacions i accions a realitzar pels Serveis Socials en valorar inicialment el cas de maltractament en l'àmbit familiar d'acord amb l'eina de cribatge

Gravetat	Situació	Acció que s'ha de realitzar per Serveis Socials Bàsics
Crítica	L'infant o adolescent podria trobar-se en una situació de desemparament que posa en perill imminent i manifest la seva integritat física o psíquica i requereix la seva protecció immediata	Cal coordinació amb l'EAIA per consensuar la necessitat de proposar la protecció immediata de l'infant o l'adolescent. En cas de no poder contactar, derivar a la DGAIA
Desemparament	L'infant o l'adolescent podria trobar-se en una situació de desemparament que no posa en perill imminent i manifest i manifest la seva integritat física o psíquica i, per tant, no requereix la seva protecció immediata	Cal derivació a l'EAIA per estudi del cas.
Risc greu	L'infant o l'adolescent podria trobar-se en una situació de risc greu pel seu desenvolupament	Cal fer estudi i intervenció en el cas, amb possible assessorament de l'EAIA, si s'escau.
Risc Lleu-moderat	L'infant o l'adolescent podria trobar-se en una situació de risc no greu pel seu desenvolupament	Cal fer estudi i intervenció del cas.
No risc	No s'ha identificat cap situació de risc	No s'escau intervenció des de la perspectiva dels infants o adolescents
Manca d'informació	No es disposa d'informació suficient per valorar la situació de risc o desemparament	Si s'escau, cal emprendre accions des del propi servei per aclarir la situació o arxivar el cas

Quan la urgència i la gravetat de cals ho requereixi, han de comunicar-ho a la PG-ME i poden presentar directament denúncia davant d'aquesta, el jutjat de guàrdia o fiscalia.

Quan d'acord amb la valoració efectuada mitjançant l'aplicació de l'eina de cribatge ens trobem davant d'una possible situació de **DESEMPARAMENT** que no posa en perill manifest i greu que exigeixi una intervenció urgent, comunicaran el cas a l'Equip Especialitat d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA).

Quan la valoració efectuada sigui de una possible situació de **RISC** comunicaran el cas a la DGAIA als sols efectes de constància i obertura del corresponent expedient de risc, i intervindran amb les mesures i recursos d'atenció social i educativa que permetin disminuir o eliminar la situació de risc.

Mentre no estigui operatiu l'accés dels serveis socials bàsics al Sistema d'Informació i Gestió a la Infància i l'Adolescència (SINI@) previst en els articles 25 i 101.1 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, les comunicacions a la DGAIA i a l'EAIA es farà pel mitjà més ràpid possible tant telefònicament com documentalment.

En els casos de maltractament infantil **extrafamiliar** hauran d'assessorar als progenitors, tutors o guardadors legals sobre les seves responsabilitats i sobre com efectuar la denúncia i els procediments i serveis d'ajuda existents, segons el tipus de maltractament i si els possibles autors són adults o altres infants o adolescents. En aquest cas són els progenitors, tutors o guardadors legals els que tenen la responsabilitat de decidir les accions a realitzar.

Quan els progenitors, tutors o guardadors no actuïn de manera diligent per demanar ajuda, presentar denúncia i demanar la protecció de l'infant o l'adolescent víctima que sigui necessària, els professionals del serveis socials bàsics hauran de presentar directament denúncia davant el jutjat de guàrdia, fiscalia o la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, sense perjudici de valorar la possible situació de desprotecció d'acord amb els criteris establerts pel maltractament intrafamiliar i actuar de conformitat amb els criteris expressats els apartats d'aquest epígraf referents a aquest.

8.2.3.2. Particularitats en l'àmbit educatiu.

En l'àmbit educatiu s'aplicarà el contingut del Protocol d'actuació entre els Departaments de Treball, Afers Socials i Famílies i d'Ensenyament aprovat en acord de Govern de 14 de juny de 2016. http://www.govern.cat/pres_gov/AppJava/govern/govern/consell-executiu/acordsgovern/nota-premsa/293587/govern-amplia-protocol-dactuacio-situacions-maltractamentinfantil-adolescent-lambit-educatiu.html

8.2.3.3. Particularitats en l'àmbit del lleure i de l'esport.

El lleure i l'esport són espais inclusius on s'hi troben infants i adolescents de tot tipus de famílies i contextos socials, amb tot tipus de característiques personals i amb tot tipus de vivències i experiències. Alhora, aquests infants i adolescents conviuen amb altres infants, adolescents i adults, que els influeixen i incideixen en el seu creixement, ajudant-los a assolir les seves metes i objectius.

Aquesta xarxa d'interaccions socials fa de l'àmbit del lleure un entorn ideal per al correcte desenvolupament d'un infant, però cal tenir present els riscos que implica alhora aquesta diversitat de relacions i interaccions per a els maltractaments a infants i adolescents. A la vegada, la possibilitat de crear vincles de confiança amb els professionals i voluntaris/es que gestionen els diferents recursos del món del lleure i l'esport, augmenta la probabilitat que un infant, adolescent o jove verbalitzi situacions de maltractaments i abusos a persones que percep com properes i a la vegada amb situació d'ajudar-lo.

Per tant, és fonamental que les persones que estan a prop d'aquests infants i adolescents coneguin el present protocol i sàpiguen com s'ha d'actuar davant la revelació d'una situació d'abús sexual infantil, i també conèixer el circuit i els recursos als que pot acudir.

En aquest àmbit cal seguir bàsicament les indicacions establertes per l'àmbit educatiu.

8.2.3.4. Particularitats en l'àmbit de salut.

Quan des de qualsevol servei sanitari es tingui coneixement d'un possible **maltractament intrafamiliar** s'ha de valorar han de procedir a la seva valoració d'acord amb els llistats d'observacions aplicables al seu àmbit i en el Simulador del Mòdul de Suport a la Gestió del Risc (SMSGR) .

Si el maltractament observat pel servei sanitari, d'acord amb els indicadors continguts en aquest Protocol, i el risc detectat i l'acció recomanada pel Simulador del Mòdul de Gestió del Risc, és

LLEU O MODERAT i PER TANT no requereix d'una acció protectora immediata, amb coordinació amb les unitats de treball socials si existeixen en el servei intentarà resoldre el cas. També podrà comptar amb el suport i l'ajut dels Serveis Socials Bàsics de la zona on viu la família del menor d'edat, comunicant per escrit el cas a aquests serveis de primer nivell. Els Serveis Socials Bàsics seran els encarregats de fer l'estudi de la situació i valorar, si s'escau, la derivació del cas als Serveis Socials Especialitzats (EAIA) en cas que es consideri que l'infant es troba en una situació de possible desemparament.

Si el maltractament observat pel servei sanitari, d'acord amb els indicadors continguts en aquest Protocol, el risc detectat i l'acció recomanada pel Mòdul de Gestió del Risc, és GREU i, per tant, posa a l'infant/adolescent en una situació que aconsella dur a terme accions protectores de forma immediata o bé fer un estudi urgent de la situació, el servei sanitari ho comunicarà telefònicament i per escrit a la DGAIA (a través del Servei Territorial en horari laboral o de la UDEPMI les 24 hores del dia, accessible mitjançant el telèfon Infància Respon 116 111) que posarà en marxa els dispositius necessaris per a l'efectiva protecció de l'infant/adolescent i/o la derivació a l'equip pertinent.

Simultàniament, el servei sanitari ho comunicarà a la PG-ME i també a la Fiscalia de Menors o al Jutjat de Guàrdia.

Si el **maltractament és extrafamiliar** només ho ha de comunicar al Jutjat de Guàrdia o als Mossos d'Esquadra.

La informació a la policia s'ha de fer si cal una intervenció urgent per a la protecció de l'infant o l'adolescent, per la comprovació de la possible situació de perill d'altres infants o adolescents relacionats o per al descobriment i/o assegurament del presumpte autor i/o recollida d'efectes, instruments o proves del delicte.

En tots els casos el servei ha d'informar als pares, tutors legals o guardadors de l'infant o adolescents de les actuacions que es duiguin a terme.

Si es valora que també l'infant o l'adolescent es troba, a més, en una situació de risc, la direcció es coordinarà amb els Serveis socials de la zona, i si la situació és de possible desemparament, la direcció ho comunicarà a la DGAIA (a través del Servei Territorial en horari laboral o de la UDEPMI les 24 hores del dia, accessible mitjançant el telèfon Infància Respon 116 111) per tal de que coordinin les actuacions pertinents, i si s'escau, activin a l'equip especialitzat (EAIA o EVAMI) i s'adoptin les actuacions protectores adients.

En els casos d'abús sexual produït en les darreres 72 hores és indispensable el reconeixement conjunt pel metge del servei d'urgències de l'hospital i el metge forense.

8.2.3.5. Particularitats en l'àmbit de l'entitat pública de protecció, la DGAIA.

La DGAIA en l'exercici de les seves funcions, quan detecti o rebi comunicació d'un possible maltractament ha de sol·licitar, si escau, la col·laboració dels serveis de salut, socials, educatius i policials, els quals han de cooperar i facilitar-ne al intervenció i la informació que sigui necessària per valorar la situació.

D'acord amb l'Ordre BSF/331/2013, de 18 de desembre, els destinataris de les llistes d'indicadors per detectar situacions de risc i de desemparament són els professionals dels òrgans administratius de la Generalitat de Catalunya competents per a la protecció dels infants i adolescents.

Aquests llistats es recullen en l'eina de cribatge i estan orientats específicament per valorar inicialment el maltractament intrafamiliar.

Nivells de gravetat, situacions i accions a realitzar per la DGAIA en valorar inicialment el cas de maltractament en l'àmbit familiar d'acord amb l'eina de cribatge

Gravetat	Situació	Acció que ha de realitzar per Serveis Socials Bàsics
Crítica	L'infant o adolescent podria trobar-se en una situació de desemparament que posa en perill imminent i manifest la seva integritat física o psíquica i requereix la seva protecció immediata	Obrir expedient de desemparament, valorar l'adopció de mesures cautelars (atenció immediata, desemparament preventiu) i fer derivació a l'equip tècnic competent. En cas contrari, derivació a l'EAIA per estudi del cas de caràcter prioritari
Desemparament	L'infant o l'adolescent podria trobar-se en una situació de desemparament que no posa en perill imminent i manifest i manifest la seva integritat física o psíquica i, per tant, no requereix la seva protecció immediata	Obrir expedient de desemparament i fer derivació ordinària a l'EAIA per a què faci l'estudi del cas.
Risc greu	L'infant o l'adolescent podria trobar-se en una situació de risc greu pel seu desenvolupament	Obrir expedient de risc i derivar als Serveis Socials Bàsics per estudi del cas
Risc lleu-moderat	L'infant o l'adolescent podria trobar-se en una situació de risc no greu pel seu desenvolupament	Obrir expedient de risc i derivar als Serveis Socials Bàsics per estudi del cas
No risc	No s'ha identificat cap situació de risc	Cal obrir i tancar expedient informatiu per deixar-ne constància en el Sini@
Manca d'Informació	No es disposa d'informació suficient per valorar la situació de risc o desemparament	Cal obrir expedient informatiu per recollir més informació i aclarir la situació en què es pugui trobar l'infant o l'adolescent

La DGAIA, si escau, haurà d'establir les mesures de protecció necessàries en tots els casos i situacions en els quals el nucli familiar no tingui capacitat per garantir la protecció de l'infant o adolescent maltractat.

Si el possible maltractament s'ha produït en un infant o adolescent o adolescent desemparat sota mesura de protecció, la DGAIA haurà d'establir de manera cautelar les mesures de protecció necessàries.

Les actuacions s'han de fer sens perjudici que s'informi a la policia si cal una intervenció urgent per a la protecció de l'infant o l'adolescent, per la comprovació de la possible situació de perill d'altres infants o adolescents relacionats o per al descobriment i/o assegurament del presumpte autor i/o recollida d'efectes, instruments o proves del delictes.

En cas que la denúncia es faci al jutjat, es comunicarà igualment els fets a la PG-ME en compliment del protocol bilateral de coordinació entre ambdós organismes.

8.2.3.6. Particularitats en l'àmbit policial.

La policia rep directament moltes denúncies de possibles maltractaments a infants i adolescents i el seu contacte directe i proper amb la ciutadania fa que sigui un potent agent detector.

Si les actuacions s'inicien a la mateixa institució policial, amb caràcter general, l'actuació dels cossos policials s'ha de regir pel principi de mínima intervenció amb relació als infants i adolescents i quan sigui imprescindible prendre declaració a l'infant o adolescent, ho han de fer els professionals de les unitats especialitzades.

En qualsevol cas, no s'ha de prendre declaració a l'infant o adolescent si:

- Pateix una greu afectació com a víctima, cas en el qual s'ha de proposar la declaració fins la recuperació psicològica de l'infant o adolescent.
- Hi ha una denúncia d'un professional i hi ha prou indicis del maltractament.
- Les proves es poden obtenir d'una altra manera.
- La víctima és menor de vuit anys.

S'ha de prendre declaració a l'infant o adolescent quan la víctima acudeixi sola a fer la denúncia a la comissaria.

En els casos en què la policia sigui la primera instància per denunciar un afer d'abusos sexuals i altres maltractaments a infants, aquesta institució ha de garantir, quan sigui necessari, i amb la finalitat de neutralitzar la situació de risc en què es pugui trobar l'infant:

- la derivació als serveis sanitaris de referència;
- la derivació als serveis de suport i atenció a la víctima, si escau;
- la comunicació a la DGAIA i també la coordinació que correspongui, si es tracta de maltractaments en l'àmbit familiar, es detecta una possible situació de desprotecció o el presumpte autor és un menor de catorze anys;
- la comunicació a l'autoritat judicial corresponent i la coordinació amb el metge forense si és necessària l'exploració física de l'infant.

En compliment del principi de mínima intervenció, la derivació als serveis sanitaris es farà:

- Quan els fets s'han produït en les 72 hores anteriors, en el cas d'abusos sexuals, i hi pot haver vestigis, lesions o restes biològiques.
- Quan la víctima presenti o manifesti lesions que es puguin ressenyar en un informe facultatiu o que requereixin assistència.

8.2.3.7. Particularitats del Departament de Justícia

Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte

L'Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte (OAVD) ofereix atenció, informació, suport i orientació a les víctimes i a les persones perjudicades per un delicte o falta. Així mateix, és un punt de coordinació de les ordres de protecció de les víctimes de violència domèstica i de gènere que adopten els òrgans judicials a Catalunya perquè les víctimes puguin exercir els drets que els reconeix la legislació vigent i se'ls pugui donar una atenció integral que en potencii la recuperació personal i en redueixi la victimització.

Aquest servei té com a objectius promoure els drets de les víctimes i potenciar l'aplicació i el desenvolupament del marc normatiu, fer de pont entre les víctimes i les instàncies judicials que intervenen en el procés, i prestar una atenció integral que eviti la revictimització, minimitzi les seqüeles i potencii la recuperació psicosocial.

Quan l'OAVD tingui coneixement d'un possible maltractament sobre un infant ha d'intentar localitzar una persona adulta que se'n pugui fer càrrec (si l'infant es presenta sol o acompanyat d'un altre menor) i comunicar-ho immediatament i a la Fiscalia de Menors o al Jutjat de guàrdia. També ho ha de comunicar a la DGAIA en el cas de tractar-se d'un maltractament en l'àmbit familiar o si es tracta d'un maltractament fora de l'àmbit familiar i es valora que pot existir una situació desprotecció.

Les comunicacions s'han de fer sens perjudici que s'informi a la policia si cal una intervenció urgent per a la protecció de persones, per a la comprovació de la possible situació de risc

d'altres infants relacionats o per al descobriment i/o assegurament del delinqüent i/o recollida d'efectes, instruments o proves del delicte que hi hagi perill que desapareguin.

8.3. Avaluació

8.3.1. Servei bàsic d'atenció social

Aquest servei està integrat per equips tècnics, amb l'objectiu de millorar el benestar social i afavorir la integració de les persones.

Té per objecte promoure els mecanismes per conèixer, prevenir i intervenir en persones, famílies i grups socials, especialment si es troben en situació de risc social o d'exclusió.

En el maltractament en l'àmbit familiar a aquests equips els correspon valorar i intervenir davant les situacions de risc.

8.3.2. Servei especialitzat d'atenció a la infància desemparament i a l'adolescència (SEAIA)

Aquest servei es presta des dels equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA), distribuïts territorialment. En el marc del maltractament en l'àmbit familiar aquests equips es dediquen a la valoració, actuació i atenció d'infants en situació de risc greu que han estat derivats pels serveis socials bàsics o en situació de desemparament, així com el seguiment i el tractament de les seves famílies.

8.3.3. Servei de Centres d'acolliment.

Serveis residencials d'estada limitada i transitòria, que tenen per objecte en el marc del maltractament en l'àmbit familiar realitzar atenció, observació i el diagnòstic de la situació o risc de desemparament de menors respecte llurs familiars, per tal d'elaborar la corresponent proposta de mesura, quan és impossible o inconvenient realitzar l'estudi en el territori.

Aquests centres disposen d'un equip tècnic que s'encarrega de fer el diagnòstic en centre i les valoracions especialitzades que no es poden abordar des del territori del menor

8.3.4. Servei de valoració de maltractaments infantils.

Aquest servei es presta des dels Equips de Valoració de Maltractaments Infantils (EVAMI), integrats per psicòleg/oga i treballador/a social. Aquests equips assessoren, valoren i informen els casos de maltractaments o sospita de maltractaments notificats a l'organisme competent des de l'àmbit sanitari.

Té per objecte donar resposta a situacions que requereixen una especialització tècnica en la valoració del maltractament infantil detectat des de l'àmbit sanitari i fer la proposta administrativa corresponent.

8.3.5. Equips d'assessorament tècnic penal (EATP) del Departament de Justícia

Els equips d'Assessorament Tècnic Penal estan formats per professionals de la psicologia i del treball social especialitzats en l'àmbit judicial, concretament en la realització de pericials psicològiques, socials i psicosocials.

Donen resposta a les demandes d'assessorament tècnic oficiades pels òrgans judicials de la jurisdicció penal per tal de facilitar la presa de decisions dels mateixos. Mitjançant un informe

s'aporten al procediment un conjunt d'informacions, valoracions, conclusions i/o propostes tècniques des dels coneixements de la pròpia professió en relació als investigats, les víctimes i als testimonis implicats en un procediment penal. Posteriorment, ratifiquen i/o amplien els informes en el transcurs del judici oral.

En l'àmbit d'aquest protocol, intervenen en les situacions de possible abús o agressió sexual o de maltractament a requeriment de l'autoritat judicial, amb l'objectiu de minimitzar l'efecte negatiu que pot tenir per a un infant o adolescent el seu pas per la instància judicial i evitar així la victimització secundària.

Aquests maltractaments poden ser recents o pot haver transcorregut un temps des dels fets fins a la denúncia, amb multiplicitat d'intervencions de serveis i la repetició de l'explicació per part de l'infant o adolescent.

En relació a la presa de la declaració judicial:

Tota declaració davant de l'òrgan judicial d'un infant o adolescent s'hauria de fer mitjançant el Programa de suport a l'exploració judicial que duen a terme els equips d'assessorament tècnic penal (EATP) per tenir en compte les seves característiques psicosocials a l'hora de declarar (estat emocional, alteracions psicopatològiques, memòria, desenvolupament del llenguatge, etc.). Aquest programa és a instància de l'òrgan judicial, qui cita a tota la comitiva judicial que hi ha de ser present. És dur a terme, en línies generals amb infants de 3 a 14 anys, per la seva adquisició del llenguatge i amb testimonis que presentin una especial vulnerabilitat.

Per reduir el nombre de declaracions s'ha de vetllar perquè aquesta primera declaració sigui útil per a la instrucció de la causa i pugui esdevenir com a prova preconstituïda per a la vista oral, i, si s'escau, com una eina per a l'anàlisi de la credibilitat del relat i de la valoració psicològica per a informes pericials.

L'interrogatori de l'infant s'ha d'enregistrar amb imatge i so, i en un suport adequat.

És necessari la preparació psicològica i emocional de l'infant per a l'exploració amb una entrevista prèvia amb els pares o els tutors i una presentació dels professionals amb l'infant abans de l'aplicació del programa de suport a l'exploració judicial.

En relació a l'elaboració dels informes pericials:

Per a l'elaboració dels informes pericials en què s'ha de valorar i avaluar la credibilitat de l'infant així com el possible impacte i seqüeles psicològiques i la valoració de les mesures de protecció a adoptar fa servir la seva declaració ja enregistrada com a base i així evitar-li noves entrevistes i exploracions.

Per a una correcta atenció de l'infant s'ha de vetllar perquè hi hagi una bona coordinació amb tots els professionals que hi intervinguin o hagin fet algun tipus d'actuació.

Es considera crític establir uns terminis mínims de resposta atès que l'experiència ens indica que és l'element clau per desvincular la víctima del procés penal i que en cas que fos necessari, pugui ser atesa exclusivament i sense interferències, en la vessant terapèutica.

8.3.6. Institut de Medicina Legal i Ciències forenses de Catalunya (IMLCFC)

El servei d'urgència de l'hospital o ambulatori ha de comunicar de forma immediata al jutjat de guàrdia l'existència d'una agressió sexual o d'un maltractament (agut o crònic). En els casos de valoracions més extenses s'ha de posar en coneixement del jutjat de guàrdia tan aviat com hi hagi la certesa diagnòstica, sense esperar a l'elaboració de l'informe o finalitzar el tractament terapèutic que es pugui estar duent a terme amb l'infant o adolescent.

En cas d'agressió sexual és indispensable el reconeixement conjunt pel metge del servei d'urgències de l'hospital de referència i el metge forense.

En altres situacions caldrà la valoració judicial i/o fiscal per a l'actuació immediata del metge forense.

El seguiment evolutiu i la valoració de seqüeles els han de fer metges forenses de l'IMLC, en coordinació amb el metge de referència de l'infant. Les seqüeles psíquiques derivades del delictes han de ser valorades per l'equip pericial (metges forenses o EATP) que hagin iniciat (o hagin fet) l'estudi psicològic de l'infant, llevat que el jutge o tribunal disposin una altra cosa.

En cas de mort se n'ha de traslladar el cos al Servei de Patologia Forense de l'IMLC per practicar-ne l'autòpsia i les proves complementàries precises per aclarir la causa i les circumstàncies de la mort. Per a la valoració medicoforense és molt útil disposar de la història clínica o de l'informe mèdic de l'atenció practicada a l'infant a l'hospital.

8.3.7. Fiscalia

El Ministeri Fiscal ha de vetllar per l'aplicació de totes les normes que regulen la intervenció del menor com a víctima en el procés penal (ordinari o de justícia juvenil), ha de mirar d'evitar totes les diligències en les quals es requereixi la intervenció de l'infant en el procés penal (o de justícia juvenil) quan siguin repetitives, supèrflues o prescindibles per estalviar-li situacions traumàtiques i preservar-li el dret a la intimitat. També com a instructor en justícia juvenil, ha de mirar de promoure les proves preconstituïdes de declaracions de menors víctimes per evitar-los l'assistència a judici.

La Fiscalia té la facultat d'investigar els fets que li han estat denunciats directament abans de presentar la denúncia corresponent davant del jutjat o acordar l'arxivament de les diligències si no s'aprecia l'existència de delictes o falta.

La Fiscalia té l'obligació de posar en coneixement del jutjat competent l'existència de qualsevol situació de possible maltractament o abús sexual. En funció de la urgència del cas, pot sol·licitar al jutge instructor les mesures que consideri necessàries pel que fa a la guarda de l'infant, sens perjudici de posar el cas en coneixement de la DGAIA de manera immediata perquè adopti la resolució que consideri convenient per a l'infant si es tracta d'un maltractament en l'àmbit familiar o es valora una possibles situació de desprotecció.

La Fiscalia distingeix dos supòsits:

Persona identificada: fàcilment es pot fer una única exploració, ja que hi ha de ser present l'advocat de part per garantir el principi contradicció.

No se sap qui és la persona agressora: en aquests casos és inevitable que hi hagi dues declaracions.

8.3.8. Òrgans judicials

L'atenció dels òrgans judicials té com a base els articles 433.3 tercer paràgraf, així com el 448, 455, 707, 713 i 731 bis de la Llei d'Enjudiciament Criminal.

El Govern és conscient que no es pot donar instruccions ni limitar les actuacions processals dels jutges i els magistrats, de conformitat amb el que disposin les normes processals.

En conseqüència, mentre no es produeixi cap modificació legal, el contingut d'aquest capítol únicament es pot considerar com a simple proposta de bones pràctiques, sens perjudici de la independència de cada jutge i magistrat, tant en la instrucció com en la celebració del judici oral.

Fase d'instrucció judicial

En les situacions d'abús o maltractament recent, després del reconeixement forense conjunt amb el metge de guàrdia al centre sanitari, el jutjat al qual correspongui la tramitació de les diligències ha de recollir la declaració de l'infant o adolescent al més aviat possible.

El jutge ha de vetllar perquè el menor d'edat que hagi de prestar testimoni ho faci en les condicions físiques (espai) i amb la preparació psicològica adequades, valent-se dels informes tècnics que calgui.

Com a principi general, cal assegurar les garanties processals de les actuacions que es duiguin a terme amb el menor d'edat amb l'objectiu d'evitar possibles reiteracions d'actuacions que puguin perjudicar-lo.

Quan el jutge d'instrucció ho estimi necessari per a la protecció adequada dels interessos de l'infant o adolescent pot designar una persona que defensi els interessos del menor davant totes les institucions públiques.

S'hauria d'evitar la confrontació amb la persona inculpada. Valoracions.

Caldria reduir el temps el màxim possible entre la declaració judicial amb el suport dels professionals i la revelació i denúncia; fins i tot, al jutjat de guàrdia, on s'hauran de prendre les primeres mesures de protecció, si escau. Caldria fer la primera exploració com a prova preconstituïda per assegurar que no es vegi alterat el relat.

És recomanable que el llenguatge utilitzat i els aspectes formals s'adaptin a l'edat i a les característiques personals de l'infant o adolescent.

Caldria incloure l'assistència i la representació lletrada especialitzada de l'infant víctima en el procediment penal, amb la intervenció de l'advocat que orienti la víctima i la família.

Fase de judici oral

S'ha de procurar que les declaracions que, si escau, hagin de fer els infants i adolescents es duiguin a terme en espais físics adequats i amb l'assistència psicològica adequada, utilitzant els mitjans tècnics o audiovisuals de comunicació que facin possible la prova.

S'ha d'evitar la confrontació amb la persona inculpada. Valoracions.

Cal facilitar informació i orientació a la víctima i als seus familiars. Des de l'OAVD es pot dur a terme el programa d'acompanyament a judici, on s'informa i es prepara abans de l'acte de judici oral a l'infant i a la família i es dur a terme tot l'acompanyament en seu judicial.

És recomanable utilitzar la declaració de la víctima amb característiques de prova preconstituïda.

Quan l'infant o adolescent hagi de declarar és recomanable que es programin els actes del judici oral a primera hora del matí, es faci a l'inici de la vista i, sempre que es pugui, per circuit tancat de televisió o per videoconferència.

8.4. Tractament i seguiment

La ferma voluntat d'aquest protocol és promoure el suport a tots els infants i adolescents maltractats i a les seves famílies.

8.4.1. Àmbit de la DGAIA

En tots els casos d'abús sexual que ho requereixin ha de prestar atenció especialitzada d'acord amb allò que estableix l'article 93 de la Llei 14/2010, de 27 de maig.

Aquest servei ha de ser prestat per professionals especialitzats i terapeutes, ha de ser integral, garantit, gratuït, multidisciplinari i s'ha d'incloure en la propera Cartera de serveis socials.

En els casos de maltractament entre iguals, quan el presumpte agressor és menor de 14 anys s'aplicarà el Programa "Educant en la responsabilitat" d'intervenció socioeducativa en menors de catorze anys amb comportaments que es considerarien delictes si fossin més grans (es pot consultar a

http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/coleccions/papers_accio_social/num_27/papers-27.pdf).

En els casos de maltractament en l'àmbit familiar que hagin produït una situació de risc cal garantir l'adequat suport mitjançant els serveis d'intervenció socioeducativa per infants i adolescents en situació de risc i les seves famílies:

- Servei de suport a les famílies amb infants de 0-3 anys en situació de risc
- Servei d'atenció diürna
- Servei d'intervenció amb famílies amb infants i adolescents en situació de risc
- Servei d'acompanyament socioeducatiu per adolescents en situació de risc
- Servei d'intervenció socioeducativa itinerant

En els casos que s'hagi produït una situació de desemparament cal garantir l'adequada protecció a l'infant i l'adolescent mitjançant alguna de les mesures previstes en l'article 120 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència:

- L'acolliment familiar simple per una persona o una família que pugui suplir, temporalment, el nucli familiar natural de l'infant o l'adolescent.
- L'acolliment familiar permanent.
- L'acolliment familiar en unitat convivencial d'acció educativa.
- L'acolliment en un centre públic o concertat.
- L'acolliment preadoptiu.
- Les mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal.
- Qualsevol altra mesura de tipus assistencial, educatiu o terapèutic aconsellable, d'acord amb les circumstàncies de l'infant o l'adolescent.

En tots els casos, ja es tracti de maltractament en l'àmbit familiar o fora de l'àmbit familiar la DGAIA ha de denunciar al jutjat o a la policia quan cap altre servei o institució l'hagi tramès.

8.4.2. Àmbit d'educació.

Pel que fa al maltractament en qualsevol de les seves manifestacions s'haurà de considerar als infants i adolescents víctimes de maltractament com alumnes amb necessitat específica de recolzament educatiu, previ informe de l'EAP i s'haurà de respectar i preservar en tot moment la privacitat dels casos.

Respecte al maltractament en l'àmbit familiar o en context de desprotecció per part de la DGAIA es mantindrà la confidencialitat de les dades dels professionals que han intervingut en el procediment, d'acord amb la legislació administrativa, de serveis socials, d'infància i adolescència i de protecció de dades personals, llevat que existeixi un manament judicial exprés que requereixi la seva identificació.

A fi de facilitar la traçabilitat es considera oportú incloure Codis d'Identificació per facilitar la intervenció policial i judicial.

En el supòsit que sigui convenient adoptar una mesura cautelar de protecció per a l'infant o adolescent, la DGAIA dictarà urgentment una declaració de desemparament preventiu i acordarà la mesura de protecció més adequada. La DGAIA notificarà aquesta resolució als pares, tutors legals o guardadors.

La DGAIA farà el retorn informatiu al centre educatiu, comunicant les gestions que s'han dut a terme per escrit.

Mentre l'infant o adolescent continuï assistint al mateix centre educatiu, caldrà que el centre es coordini amb els professionals dels serveis que intervenen en el nucli familiar per tenir coneixement de la seva situació familiar, per entendre i interpretar les seves conductes així com per oferir espais d'escolta i contenció emocional.

En el maltractament fora de l'àmbit familiar, el centre docent oferirà el seu recolzament als progenitors, tutors o guardadors legals i els recursos de que disposin per l'atenció de les necessitats de l'infant o l'adolescent maltractament.

8.4.3. Àmbit de Salut

El tractament i seguiment dels infants i adolescents víctimes de maltractament requereixen diferents nivells d'actuació.

Els professionals sanitaris que atenen a infants i adolescents i en especial els equips de pediatria de les Àrees Bàsiques de Salut, així com els que atenen a dones embarassades són els que tenen cura de la promoció del bon tracte de l'infant i l'adolescent, la prevenció d'aquests davant les situacions que són perjudicials per a llur desenvolupament integral o per llur benestar d'acord amb allò que estableix l'article 74 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, així com la detecció de possibles casos de maltractament i el diagnòstic dels casos considerats com a lleus/moderats.

L'atenció especialitzada ubicada en centres hospitalaris que disposen de serveis de pediatria i obstetrícia atenen els casos considerats com a greus i d'urgència, procedint al seu diagnòstic i tractament.

En tots els casos d'abús sexual que ho requereixin s'ha de prestar atenció especialitzada d'acord amb allò que estableix l'article 93 de la Llei 14/2010, de 27 de maig. Aquesta atenció es donaria en serveis integrats prestats per professionals especialitzats. Serà un servei integral, gratuït, de proximitat i multidisciplinar.

El seguiment dels casos que han estat tractats per l'atenció especialitzada, quan siguin donats d'alta la seva atenció tindran continuïtat en l'entorn comunitari de residència, on hi haurà el recurs sanitari i psicosocial adequat.

8.5. Fitxes de notificació de situació de risc o desemparament infantil

S'adjunten les fitxes de notificació de situació de risc o desemparament infantil des dels centres educatius, des dels centres i entitats de lleure i/o esport, des de cossos policials i des dels serveis de salut.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA

Tos els protocols signats amb els diferents departaments, anteriors a l'entrada en vigor d'aquest protocol marc, s'interpretaran d'acord al que es regula en aquest darrer.

ANNEX

Referències normatives o a instruments internacionals.

- “Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l’adolescència” (punt 1)
- “Les Observacions generals del Comitè de Drets del Nen de les Nacions Unides.”, i en relació amb l’observació núm. 14 “el dret a l’infant a què el seu interès superior sigui una consideració primordial” (punt 4.1)
- “Carta Europea dels Drets de l’Infant, aprovada per Resolució del Parlament europeu de 8 de juliol de 1992.” (punt 4.2)
- “Conveni del Consell d’Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica, fet a Istanbul l’11 de maig de 2011”.
- “Declaració comuna del Parlament europeu i del Consell sobre l’entabanament de menors amb finalitat sexual (DOOCE, de 27 d’octubre de 2011).” (punt 4.2)
- “Directiva 2011/923/UE del Parlament europeu i del Consell, de 13 de desembre de 2011, relativa a la lluita contra els abusos sexuals i explotació sexual dels menors i la pornografia infantil.”
- “Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d’octubre de 2012, per la qual s’estableixen normes mínimes sobre els drets, l’ajuda, i la protecció de les víctimes dels delictes, per la qual se substitueix la Decisió marc 2001/220/JAI del Consell.” (punt 4.2)
- “Recomanació de la Comissió de 20 de febrer de 2013. Invertir en la infància, trencar el cicle de les desavantatges, relativa a l’organització i aplicació de polítiques de lluita contra la pobresa i l’exclusió social (2013/112/UE)”.
- “Llei 1/1996, de 10 de gener, d’assistència jurídica gratuïta, modificada pel Reial decret llei 3/2013, de 22 de febrer, pel qual es modifica el règim de taxes en l’àmbit de l’Administració de justícia i el sistema d’assistència jurídica gratuïta”, (...) (punt 4.3)
- “Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d’enjudiciament civil”. (punt 4.3)
- “Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.” (punt 4.3)

**FITXA DE NOTIFICACIÓ DE SITUACIÓ DE RISC O DESEMPARAMENT INFANTIL DES DELS CENTRES
EDUCATIUS**

Identificació del cas

Data de comunicació ___ / ___ / 2___ Comunicació dirigida a: DGAIA Serveis Socials

Gravetat de la situació de maltractament Lleu¹ Moderat¹ Greu²

Tipologia de maltractament:
Físic Negligència/abandonament Emocional/psicològic Abús sexual Altres: _____

Informació

Descripció de la situació detectada, antecedents i accions dutes des del coneixement dels fets:

Persona menor d'edat presumptament víctima

Cognoms _____ Nom _____ Home Dona Data de naixement ___ / ___ / ____

Domicili (carrer, plaça, número i porta) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon 1 _____ Telèfon 2 _____ e-mail _____

S'informa que té alguna discapacitat: SI NO

Dades del Centre

Centre Educatiu _____ Nivell Educatiu _____

Adreça (carrer, plaça i número) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon _____ Fax _____ e-mail _____

Observacions i comentaris addicionals

Relació de documentació annexada:

Responsable de la notificació

Lloc i data

_____ / ___ / ____

¹ la situació no és urgent ja que existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que es poden abordar en l'entorn socio-familiar de l'infant o de l'adolescent. Es pot comptar amb el suport i ajut dels Serveis Socials de la Zona on viu el menor d'edat a qui es fa la notificació

² La situació és urgent perquè existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que posa en perill la integritat i el benestar de l'infant o l'adolescent. Cal dirigir la notificació a la DGAIA.

**FITXA DE NOTIFICACIÓ DE SITUACIÓ DE RISC O DESEMPARAMENT INFANTIL DES DELS CENTRES I
ENTITATS DE LLEURE I/O ESPORT**

Identificació del cas

Data de comunicació __ / __ / 2___ Comunicació dirigida a: DGAIA Serveis Socials

Gravetat de la situació de maltractament Lleu³ Moderat³ Greu⁴

Tipologia de maltractament:

Físic Negligència/abandonament Emocional/psicològic Abús sexual Altres: _____

Informació

Descripció de la situació detectada, antecedents i accions dutes des del coneixement dels fets:

Persona menor d'edat presumptament víctima

Cognoms _____ Nom _____ Home Dona Data de naixement __ / __ / ____

Domicili (carrer, plaça, número i porta) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon 1 _____ Telèfon 2 _____ e-mail _____

S'informa que té alguna discapacitat: SI NO

Dades del Centre

Centre / Entitat _____ Àmbit Lleure
Àmbit Esportiu

Adreça (carrer, plaça i número) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon _____ Fax _____ e-mail _____

Observacions i comentaris addicionals

Relació de documentació annexada:

Responsable de la notificació _____ Lloc i data _____ / ____ / ____

³ la situació no és urgent ja que existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que es poden abordar en l'entorn socio-familiar de l'infant o de l'adolescent. Es pot comptar amb el suport i ajut dels Serveis Socials de la Zona on viu el menor d'edat a qui es fa la notificació.

⁴ La situació és urgent perquè existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que posa en perill la integritat i el benestar de l'infant o l'adolescent. Cal notificar a la DGAIA.

FITXA DE NOTIFICACIÓ DE SITUACIÓ DE RISC O DESEMPARAMENT INFANTIL DES DE COSSOS POLICIALS

Identificació del cas

Data de comunicació __ / __ / 2__ __ Comunicació dirigida a: DGAIA Serveis Socials

Gravetat de la situació de maltractament Lleu⁵ Moderat⁵ Greu⁶

Tipologia de maltractament:

Físic Negligència/abandonament Emocional/psicològic Abús sexual Violència masclista

Altres: _____

Informació

Descripció de la situació detectada, antecedents i accions dutes des del coneixement dels fets:

Persona menor d'edat presumptament víctima

Cognoms _____ Nom _____ Home Dona Data de naixement __ / __ / ____

Domicili (carrer, plaça, número i porta) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon 1 _____ Telèfon 2 _____ e-mail _____

S'informa que té alguna discapacitat: SI NO

Dades dels progenitors/tutors o guardadors

Cognoms i Noms _____

Adreça (carrer, plaça i número) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon 1 _____ Telèfon 2 _____ e-mail _____

Observacions i comentaris addicionals

Relació de documentació annexada:

Responsable de la notificació _____

Lloc i data _____

_____ / _____ / _____

⁵ la situació no és urgent ja que existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que es poden abordar en l'entorn socio-familiar de l'infant o de l'adolescent. Es pot comptar amb el suport i ajut dels Serveis Socials de la Zona on viu el menor d'edat a qui es fa la notificació.

⁶ La situació és urgent perquè existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que posa en perill la integritat i el benestar de l'infant o l'adolescent. Cal Notificar a la DGAIA.

FITXA DE NOTIFICACIÓ DE SITUACIÓ DE RISC O DESEMPARAMENT INFANTIL DES DELS SERVEIS DE SALUT

Identificació del cas

Data de comunicació __ / __ / 2___ Comunicació dirigida a: DGAIÀ Serveis Socials

Gravetat de la situació de maltractament Lleu⁷ Moderat⁷ Greu⁸

Tipologia de maltractament:

Físic Negligència/abandonament Emocional/psicològic Abús sexual Prenatal

Altres: _____

Informació

Descripció de la situació detectada, antecedents i accions dutes des del coneixement dels fets:

Persona menor d'edat presumptament víctima

Cognoms _____ Nom _____ Home Dona Data de naixement

_____ / _____ / _____
Domicili (carrer, plaça, número i porta) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon 1 _____ Telèfon 2 _____ e-mail _____

S'informa que té alguna discapacitat: SI NO

Persona que acompanya a la víctima

Cognoms _____ Nom _____ Parentiu / Relació _____

Telèfon 1 _____ Telèfon 2 _____ e-mail _____

Resposta familiar a la comunicació de la valoració professional

Consciència del maltractament detectat Molta Poca Gens

Col·laboració durant la intervenció professional Molta Poca Gens

Capacitat de protecció dels pares Molta Poca Gens

Risc de nous episodis de maltractament Alt Baix

Dades del Centre

Centre Sanitari _____

Adreça (carrer, plaça i número) _____ C.P. _____ Municipi _____

Telèfon _____ Fax _____ e-mail _____

⁷ la situació no és urgent ja que existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que es poden abordar en l'entorn socio-familiar de l'infant o de l'adolescent. Es pot comptar amb el suport i ajut dels Serveis Socials de la Zona on viu el menor d'edat a qui es fa la notificació.

⁸ La situació és urgent perquè existeixen indicadors físics, psicològics i/o socials de maltractament que posa en perill la integritat i el benestar de l'infant o l'adolescent. Cal notificar a la DGAIÀ.

Observacions i comentaris addicionals

Relació de documentació annexada:

Responsable de la notificació

Lloc i data
